

VESTNIK

NOTICIERO

BUENOS AIRES

1964 ŠT. 3 - 4 - 5

XV

VAŽNO! — Vestnik je samo eden. Kdor misli, da sta dva, ker se poleg Vestnika tiska še kako glasilo, ki ga hoče posnemati, naj ve, da Vestniku podobna tiskovina ni nič drugega kakor propagandna brošura za gotove ljudi, ki niso nikdar predstavljali večinskega mnenja v slovenskem narodu, imajo pa vsekakor pravico, da objavljajo, kar se jim zdi koristno za razbijanje skupnosti. Ker so si pa v zadnji številki dovolili izdajati danes soborce komunističnim krvnikom, menimo, da sploh nimajo nikake pravice, še kdaj se imenovati protikomunistični borci. — Kdor zna brati — in to znajo vsi res pravi borci, bo razumel.

VESTNIK je glasilo slov. protikomunističnih borcev. Izdaja ga konzorcij.
Predsednik Edī Škulj, upravnik Janez Kralj.
Oprema: Franci Pernišek

UREDNIŠTVO in UPRAVA: Ramón Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

NAROČNINA: Južna Amerika 280 pesov odn. enakovrednost v dolarju,
USA in Kanada 2.50 dolarja letno., Anglija in Avstralija 1 funt
šterling, evropske države 1.50 dolarja.

Editor responsable y redactor: Eduardo Škulj, administrador: Juan Kralj
Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Bs. Aires

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 700.070

KAKŠNA BO NAŠA VOJSKA?

Vsem v premislek, borcem pa poziv,
da smo iz naroda izšli za narod!

I.

Oče Marko Pohlin, slovenski pisatelj in preporoditelj, je v Ljubljani 1771 izdal knjižico s prevodom iz nemščine: *Cesarski patent o vpisu in prijavi k vojakom* (Kaiserliches Patent von der Militaerbeschreibung und Meldezetteln). Celjski kresijski poglavar je 6. oktobra 1808 v Celju imel nagovor na vojake, ki je nato izšel v posebni knjižici v slovenščini: *Nagovor do deželobrambovcev od kresijskega poglavarja, v Celji 1808*.

Cesarsko kraljevski stotnik Andrej Komel pl. Sočebčan je leta 1874 pri Mohorjevi družbi v Celovcu izdal knjigo: *Kratek poduk o zemljišču c. k. slovenskim vojakom v poduk, z nemškim podnaslovom: Auszug aus der Terrainlehre zum Gebrauche fuer die Soldaten slovenischer Nationalitaet* (Iz vleček... za vojake slovenske narodnosti).

Isti hvalevredni stotnik je 1887 pri isti založnici izdal *Kurzgefasste praktische Grammatik der slovenischen Sprache fuer Deutsche...* Zum speciallen Gebrauche in den Militaerschulen... Vom k. k. Reichs-Kriegsministerium zum Gebrauche fuer die Cadetenschulen... approbirt (Kratka praktična slovnica slovenskega jezika za Nemce..... Posebno za uporabo v vojaških šolah... Potrjeno od cesarsko kraljevskega vojnega ministrstva za uporabo v kadetnih šolah...)

Cesarsko kraljevski nadporočnik Jožef Pfeiffer je 1896 na Dunaju izdal knjigo: „*Slovenische Militaer-Sprache. Ein Handbuch fuer den Vorgesetzten im Verkehre mit Untergebenen* (Slovenski vojaški jezik. Priročnik za nadrejenega v občevanju s podrejenim).

II.

„Tov. general Avšič sproži vprašanje jezika v naši vojski in poudarja, da je v preteklosti prav to vprašanje vnašalo v vojsko veliko nezadovoljstvo. Tito nato odgovori: 'Jasno, povsem jasno, vi ste slovenska vojska in zato morate imeti v njej slovenski jezik od vrhovnih komand do najnižjih enot!'“ (Citirano iz članka „Čas velike revolucije, zapisek o sestanku slovenske delegacije s tovarišem Titom dne 1. 12. 1943“, v Naših razgledih, XII, 23. nov. 1963, šte. 22 (285), stran 438, spodaj.)

III.

Člen 42. nove ustave Socialistične federativne republike Jugoslavije, sprejete 7. aprila 1963, se glasi: „Ravnopravni su jezici naroda Jugoslavije in njihova pisma... Izuzetno, u Jugoslovenskoj narodnoj armiji komandovanje, vojna obuka i administracija vrše se na srpsko-hrvatskom jeziku.“

— — —

Gornje vrstice je eden izmed neumornih sotrudnikov Glasa Slovenske kulturne akcije zbral in objavil 30. aprila 1964.

Če zadevajo koga, potem brez dvoma nekdanje borce.

Slovensko se je poveljevalo — z redkimi izjemami, ki pa so bile razumljive in sprejemljive — ves čas Vaških straž in še predvsem pod domobranskim obdobjem. Takrat je slovenska vojaška misel prvič dosegla stopnjo enakovrednosti z drugimi vojskami.

Kdorkoli malo zasleduje razvoj slovensko-hrvatske-srbske in macedonske emigrantske delavnosti, je gotovo slišal o sporazumu nekaterih predstavnikov teh narodov o bodočem ustroju doma. Naj bo politični okvir za tega ali onega nesprejemljiv, za vse pa je sprejemljiv sklep, da jugoslovanske vojske ne bo več, ampak slovenska, hrvatska, srbska in macedonska, pod skupnim poveljstvom.

V obrambi svojih planin, potokov in slapov, rek in vasic je slovenski fant vedno z veseljem stal na straži. Danes stojimo izven meja slovenske zemlje, pa jo zato z večjo vnemo varujemo.

Vemo, da ne boš manjkal!

Od Koroške do Avstralije, Goriške do Kanade, Prekmurja do Argentine, Primorske do Združenih držav bomo sklenili obroč bratstva. Vzdržali smo pred Nemci in Lahi, vzdržali bomo tudi pred naklepi Komunistične partije Jugoslavije, ki narodov nikdar ni poznala.

Slovenec sem, tako je mati djala!

VESELA BESEDA O KOEKSISTENCI

Naj začnem pri najbolj veseli.

Vse napenjanje jugoslovanskih komunističnih diplomatov, da bi pri Vatikanu dosegli odstavitev nekaterih slovenskih dušnih pastirjev, je bilo zaman. Niso uspeli. Kako so jim to v Vatikanu povedali, bomo verjetno zvedeli mnogo mnogo kasneje. Trenutno velja: niso uspeli.

Zdaj poskušajo na drug način: preko posameznih škofov, kjer slovenski duhovniki delujejo. Težko bo, naprej povedano: ne bo šlo, nikar se ne trudite. Da raznim strelcem, ki jih partija pošilja v boj v prve linije z vsemi pooblastili, ne bo težko izvesti zaključkov, povemo mi: naj še tako zabavlja ta ali oni čez slovenske duhovnike, dejstvo je, da so z nami bili od vsega začetka boja naprej preko Ljubelja do novih domovin. Dejstvo je tudi, da so v novih domovinah postavili slovensko skupnost na noge ali pa pri njej bistveno pomagali. In noben škof ne bo mogel tajiti, da v slovenskih duhovnikih ni dobil delavcev v vinarstvu Gospodovem, ki se ne branijo spovedovati katerikoli čas, dežurati po župniščih in se zadovoljiti s skromnimi razmerami, ki so pogosto — na skorajda misijonskih farah — vsakdanja zadeva. In z isto vnamo kakor jugoslovanski škofje branijo svoje dobre duhovnike, bodo tudi škofje kjerkoli na svetu branili slovenske duhovnike na tujem.

Pravijo, da se je povečalo število tistih, ki so ponosni, ako lahko s slovenske ladje dobijo buteljko domačega vina ali pa še kaj več. Privoščimo ga vsem, ki ga znajo ceniti. Veseli nas pa, da so zaradi tistih nekaj buteljk gotovi nameščenci že prepričani, da zdaj vso slovensko emigracijo obvladajo. Motijo se: tisti, ki jim vino prinesejo, v slovenski emigraciji ne pomenijo nič, kvečjemu za kakim gostilniškim omizjem. To pa za emigracijo ni merodajno.

Da pridno berejo slovenski komunisti emigrantsko literaturo, je sedaj že splošno znano. Da pa se je celo Kardelj — nezmotljivi, kakor ga nekateri imenujejo — tako spozabil, da je šel emigrantskemu kulturniku ukrasti naslov svojih spominov je pa višek. Kaj niti najvišja garda rdeče partije nima več idej? Navsezadnje bo Vidmar čez nekaj let, ko bo поблиže spoznal svoje sorodstvo, našel spet pot nazaj v tabor, ki ga je nekoč nosil na ščitu borbe za svobodo?

V Kanadi je bilo zaradi prejšnjega članka razburjenje. Kako tudi ne bi bilo, ko pa se odločijo pošiljati domov ljudi, ki niso pripravljeni zadostno, da bi bili narodu vodniki, kakor so prejšnje stoletje bili naši duhovniki. Nekaj bo treba popraviti — ali pa morda glasovi o obisku

emigrantov pri nekaterih, ki iščejo stikov v Rimu, še niso zašli na kanadske širjave? Treba je biti na tekočem! (Vsi popravki, pojasnila bodo objavljeni — zato, kar na plan!)

Veselo je slišati, da je tržaški Most zgrmel. Spet bo nekaj jeze in razburjenja. Veselo je slišati, da so narodni Slovenci kljub bratenju uradnih oblasti s komunistično vlado v Ljubljani svojo pravdo na Koroškem dobili. Prvič smo res nekoga povozili! Hvala Bogu in hvala vsem, ki so pomagali. (Vestnikov nekdanji predsednik konzorcija, ki se danes za zidovi tabora drži, je slovesno pred javnostjo obljubil, da bo poslal protestno pismo na škofijo v Celovcu, pa ga ni — je rajši pomagal uničevati Vestnik!)

Veselo je brati pisma rojakov iz domovine, ki lahko za nekaj ur včasih, obiščejo svobodo. Tudi Vestnik prejema taka pisma. Iz njih izžareva samo eno: vzdržite! Ne ustrašite se tega ali onega poraza, zahrbtnega udarca ali podle prevare, vztrajajte. Mi, ki vas poznamo, držimo, naša mladina, mladina, ki je ne poznate, je drugačna kakor partija misli. — To je pozdrav iz domovine, pozdrav in upanje.

Bili so časi, ko je bil tukaj najmlajši Brecelj, bil Durini in Demšar — kje so danes? Naj se še bolj trudijo dopovedovati jugoslovanski slovenski diplomatje v službi KPJ, da je doma nekaj novega: zastonj je! Doma je novo, kar smo leta 1945 spoznali: komunistična diktatura, taka kot je bila, nič spremenjena.

Proti njej se boriti kjerkoli in kadarkoli, pomeni veselje v srcu. Če hočeš biti vesel, pojdi z nami.

Mi pa ostanemo, to kar smo bili,
enega duha, ene krvi!

Stane Bitenc

Tudi v uvodnem govoru za naslednje šolsko leto, 1822, ki večidel ponavlja misli iz prejšnjega govora, se sklicuje na zgled slovanskih učiteljev. Dan, ko se tečaj začenja, mu je vzrok veselja, ker mu pomeni „dan, ko vzhaja razsvetljenje za otroke slovenske nacije, ki v temni senci pozabljenosti mirno sede“. Tudi v tem govoru poudarja pastoralne dolžnosti iz dejstva slovenskega naroda, novo pa je sklicevanje na slovensko kulturo. „Vas naš Zveličar sol Slovencev imenuje“. „Ako hočete vi biti sol slovenske modrosti, tok mora narpoprej postati čvrsta vam slovenske modrine vednost“. Beseda „modrina“ je Pohlinu pomenila „učena družba, akademija“. Vodnik jo je rabil v pomenu „Muza“. Slomšek je s tem izrazom hotel povedati, da ne meri samo na znanje slovenske občevalnega jezika, ampak tudi na poznanje slovenske literature, ki je nujno za intelektualni apostolat med izobraženimi Slovenci. Toži pa „kako redek Slovincem učnik se najde, kateri bi slovenščino trdno zidal, kateri bi razsvetlil slovensko vednost“.

GVERILCI V JUŽNI AMERIKI

Velik uspeh argentinske žandarmerije

Pred časom so oddelki argentinske žandarmerije odkrili prava komunistična taborišča, v katerih so se vežbali bodoči gverilci pod vodstvom preizkušenih mojstrov iz Kube in drugih mednarodnih komunističnih visokih šol za izvedbo revolucije po vsem svetu.

Razumljivo je, da iz varnostnih razlogov in zaradi postopka samega oblasti ne morejo povedati vsega, kar bi soprebivalce zanimalo. A že to, kar je bilo doslej objavljenega, kaže, da se je mednarodna komunistična banda spravila na temeljito delo. Odkar je prenehal boj pri nas pa do danes, so spremenili za področje Latinske Amerike samo izraz: niso komunisti, ampak levičarski nacionalisti, kar se po domače reče: koristna budala, kajti slej ali prej bodo odn. bi vsi ti levičarski nacionalisti padli v mreže pravega komunizma.

Iz številnih poročil v tisku je pripravljeno poročilo, ki ga objavljamo v vednost in ravnanje bralcem „Vestnika“, hkrati pa tudi v opozorilo vsem, da še ni prišel čas spanja, ampak — čuječnost mora biti naše dnevno geslo!

Rekrutiranje

Po primerni ideološki pripravi in voljnosti kandidatov za boj, so komunistični agenti pošiljali vse bodoče borce na nek kolodvor v Buenos Airesu, kjer jih je prevzemal — vsakega posebej in ob drugi uri — drug agent, jim dal listek za dvig prtljage, ki jo jim je organizacija že prej pripravila. V nahrbtniku odn. vojaški vreči so bile urejeno razpodeljene vse najbolj nujne potrebščine za bivanje v ilegali. Po dvigu prtljage se je rekrut vrnil k agentu, ta pa ga je odpremil na vlak in mu dal tisoč pesov za potne stroške.

S tem je rekrut stopil v ilegalo. Peljal se je z vlakom nekaj ur in na določenem mestu izstopil, kjer so ga čakali novi agenti ter namestili kot turista v kateremkoli hotelu. Nekaj dni za tem, ko jih je prikupalo več drug za drugim, so se z avtomobili odpeljali v notranjost province Salte in se po krajši pešpoti znašli v taborišču.

Začela se je ilegala. „Ljudska gverilska vojska“ se je imenovala (Ejército popular guerrillero — EPG). Namesto civilne obleke so dobili vojaško, zelo podobno opremljeni kubanske vojske, prejeli revije in knjige v študiranje, kar je seveda spadalo k „enoletnemu turističnemu

potovanju po notranjosti naše dežele“, kakor so pisali svojcem v Buenos Airesu. V enem izmed taborišč je žandarmerija zaplenila kompletno knjižnico najbolj izbranih komunističnih avtorjev in še posebej piscev revolucionarnih priročnikov, iz česar sklepajo, da so ti letoviščarji opravljali enoletni tečaj za podoficirje in oficirje bodoče revolucionarne armade.

Prvi enoletni tečaj se je predčasno končal v zaporih...

Sestav letoviščarjev

Večina je bila stara okrog 25 let. Med njimi so bili študentje prava in medicine, učitelji, zdravnik, agronom, notar, vsi večinoma iz srednjih slojev, nekateri celo iz družin z zvenečimi imeni. Iz res proletarskih družin ni bilo nikogar. (Nekako tako kakor pri nas, ko je skupina študentov vodila vso KP.) To pa ni motilo gverilcev, da ne bi izdali posebnega proglasa v coni, kjer so se hoteli nastaniti. Področje Salte je samo po sebi precej revno in delovna sila se sleherno sezono okrepi z desetstisoči bolivijskih delavcev. Okolje je brez dvoma podvrženo spretni propagandi in tudi — zaradi bližine meje — sposobno sprejemati ilegalce, ki prihajajo od drugod odn. se zatekajo v sosedne države, kadar je stiska velika.

Zavedajoč se, da beseda komunizem že sama po sebi med argentinskim ljudstvom nima odmeva, nasprotno vzbuja odpor in gnev, so se gverilci odločili za propagando najbolj spretnih manir. Tako v proglasu pišejo med drugim, da „mnogi izmed naših sinov (kakor da bi bili oni sami rojeni v Salti, op. prir.) nikdar ne bodo imeli časa za učenje, niti jih bomo mi mogli poslati v zavode v šole, še manj jim kupovati svinčnike in peresnike ter zvezke. In če bi kateri od naših sinov rad bil zdravnik ali inženir, ali mornar ali pilot, ne bo to mogel nikdar postati, kajti bogatini... (naševa imena premožnih ljudi iz področja) ga bodo pustili stradati, da jim bo lahko vedno za sužnja, kakor smo jim bili mi in naši očetje.“ V proglasu dalje pozivajo na udeležbo v boju, ki bo „dolga in trda“ kajti „bogataši bodo proti nam uporabili vse, od avionov, kanonov in strojnic do izdajalcev. Vi sami pa že poznate dovolj izdajalcev; a prišli bodo še novi. Ti so naši najhujši sovražniki. Izdajalci, ki se nam najprej hlinijo kot prijatelji, potem nas pa izdajo. S temi moramo biti in bomo neizprosni.“ Takšne stvari bo namreč „uredilo ljudstvo, to bomo uredili mi.“ — Brez dvoma iščejo „belo gardo“, kakor so jo naši pri nas, ko je še nikjer ni bilo. Taktika je ista, besede malce druge, strel v tilnik pa vedno isti.

Duhovno branje

Marksistična literatura, pa MaoTsetungov popis revolucije, predvsem pa kot večerno branje: „Cuba a la hora de América“ — po naše: Kuba na pragu nove dobe v Ameriki (avtor Marcos Winocur). Dalje

zapiski Che Guevarre, pa nekdanjih papirnatih upornikov Uturunco v San Luisu, mnenja Fidel Castra in podobno. Vse to je najbrž spadalo v turistične prospekte pri „spoznavanju domovine“... Skupina, ki so jo zajeli, je tudi imela kopijo teksta, ki ga v argentinski vojni akademiji rabijo za učenje o gverili in protigverili.

Skratka: podzemski bunkerji in logorji v kočevskih gozdovih v letih 1941/45 prenešeni na večje razmere in druge zahteve.

Opomba: če je kdo od soborcev že za hip zadremal v svoji čuječnosti, naj bere poročila o teh odkritjih. Tako znana mu bodo zvenela, tako blizu mu bodo, da bo z vso lahkoto našel pred seboj nepregledno vrsto obrazov, ki so bili pobiti od istih ljudi, ki se danes zbirajo, da zanetijo ogenj revolucije drugod. V drugi državi, ki je mnogim med nami postala druga domovina: nič manjša ni zato naša naloga. Celo večja, kajti naši otroci, tukaj rojeni, nikakor ne zaslužijo takega gorja, kakor smo ga morali doživeti mi.

Informativna služba in propaganda

Informativna služba je delala dobro. Žandarmerija je namreč v taborišču našla nalog nekega „Comandante Segundo“, po katerem bi morali taborišče izprazniti večer prej, preden je žandarmerija odkrila taborišče. Se pravi: nekdo je zavohal in javil. Vendar je bil prepozep. (Hvala Bogu!)

Zajeta skupina je bila absolutno na tekočem o vseh dogodkih. Delno iz pisem, delno iz branja vsega tiska, kar je možno res samo pri pravi demokraciji.

Propaganda: poleg letaka odn. proglasa, ki smo ga že omenili, je bila vsa zadeva prikazana kot zbiranje ljudi, ki jim je domovina nad vse. Po starem šlagerju, ki ga poznamo: tudi mi bi za domovino storili vse, samo do tedaj, ko bi spoznali, da je takšna pot domovinske ljubezni narodu škodljiva. Se pravi: tukajšnji uporniki so bili v prvi fazi OF. Ne neke OF proti okupatorju, ampak proti obstoječemu redu. To pa je upor. To pri nas ni bilo mogoče, ker prave domače oblasti nismo imeli. Na žalost, sicer bi bilo drugače...

Zakaj so izbrali to cono? Razumljivo. Skrivajo se lahko in dobave iz tujine lahko vedno prihajajo. Kakor pri nas, ko so šli v Gorjance. Ko bi Pavelić preganjal komuniste namesto Srbov, ne bi partizani imeli tako proste poti preko vsega jugoslovanskega ozemlja.

Zaključek

Vse druge podrobnosti, denarna sredstva, finančne možnosti, povezava s kulturnim zaledjem v Buenos Airesu so vsakdanje zadeve, ki jih že poznamo iz revolucije pri nas.

Če kot nekdanji aktivni borci proti komunizmu povemo svoje mnenje, bomo dejali tole:

Najprej naše čestitke argentinski žandarmeriji k uspehu. Dalje: še posebej čestitke njenemu poveljniku generalu Alsogarayu za stvarno poročilo in udarne zaključke.

Vsem, ki žive izven Argentine, bi radi povedali tole: naj vas ne moti ta ali ona spačena novica o deželi, kjer zdaj bivamo. Argentina je dala veliki večini Južne Amerike osvoboditelja, Argentina je sprejela begunce brez slehernih pogojev, Argentina je dežela neizmernih možnosti. V tem je njena moč. Naj vas trenutni preplahi šibkosti ne odvrnejo od prave poti: Argentina zna najti pot in jo bo našla za vso Južno Ameriko. Spomnite se samo časov, ko so tukaj premikali armade na daljave več tisoč kilometrov in uspeli. Zrastel je kader oficirjev in podoficirjev, ki zna držati, in ve, za kaj gre. To je poroštvo.

Rekli pa bi še tole: mnogo so časopisi pisali o odkritjih v Salti. In marsikje se je opazilo, da je takšno pisanje škodljivo, kajti nikdar ne vemo, ali ne drži morda tisti, ki je pisal, z uporniki in tekst tako priredi, da vzbudi sočutje z njimi.

Res je, da demokracija dopušča vse, včasih celo preveč. A so neke meje, kjer gre za obstoj države in nje varnosti. Takrat je tajnost potrebna in nje izpolnjevanje dolžnost, končna beseda pa pripada mero-dajnim krogom, da povedo, kar je vedeti treba.

Večinoma je tiskana beseda hujše strelivo kakor stotine nabojev. In če bo prej mnogo zaslepljenih zaradi pisanja, bo manj streljanja.

To pa je prezgodnja vdaja. Te pa bodočnost mladih narodov Južne Amerike ne zasluži.

Carniolanus

Na septemberskih eksercijah na Slatini 1861 je dal višjepastirsko navodilo, upreti se ponemčevalnemu pritisku: „Lani sim ob koncu duhovnih vaj svoje drage sodelavce v slovenskem vinogradu svaril, ne previsoko narodnih perut povzdigniti in ne dražiti Levijatana narodnih prepiranj, zakaj vsi smo bratje Kristusovi, vsi narodi smo otroci Očeta, ki je v nebesih, letos pa opominjam in prosim Vas, svoje brate Slovence in učitelje našega rodu, ne dajmo nemškutarjem življa našega zatreti, ne dopustimo pogasiti stare domače ljubezni, ne poteptati v smeti mllega jezika materinega, kakor bi nemškutarji radi.“ Nato dodaja tudi cerkveni razlog: „Naš materni jezik je varh prave vere: katoliška vera ravno tako med nami omagaže, kakor se slovenski rod ponemčuje; to nas skušnja tristo let uči.“

KAJ JE S KORENINAMI NAŠEGA ŽIVLJENJSKEGA DREVEŠA

Ponatis članka iz ljubljanskega „Nedeljskega dnevnika“. (Op. ured.)

Otroški jok zamenjuje hrup avtomobilov

„Predlanskim je Slovenija zapi-
sala v knjigo novorojenih 17.853 no-
vorojenčkov, lani le 13.324 — Fran-
cija je imela pred leti podobne pro-
bleme.

Če bo diagram števila rojstev še
v naprej tako trmasto silil navzdol,
potlej že čez nekaj let ne bomo imeli
več nobenih problemov okoli zdaj hu-
do pomanjkljivega posteljnega fon-
da v naših porodnišnicah, si ne bo-
mo belili glave kot danes s pomanj-
kljivim šolskim omrežjem, ne bomo
ugibali o sredstvih za organizacijo
otroškega varstva in mlečnih kuhinj,
saj bo postal otroški jok nekaj ne-
navadnega. Hkrati pa se bo priro-
dni prirastek v Jugoslaviji približal
tistemu usodnemu minimumu, ki je
nerazumljiv začetek konca neke na-
rodne skupnosti. Predlanski prira-
stek predstavlja številko 254.733, le-
tošnjega statistika še ni ugotovila.

Umrljivost dojenčkov je neznatna
v primeri z minulimi leti, rojstev pa
je iz leta v leto manj. Kosovo in Me-
tohija sta edina, ki sproti „poprav-
ljata“ diagram števila rojstev v Ju-
goslaviji, toda njun vpliv na skupno
jugoslovansko rast še zdaleč ne
predstavlja kretnice v ugodnejši po-
ložaj.

Vsaka republika daje svoje. Tu-
di Slovenija daje svoj delež, ki pa
je med drugimi na zadnjem mestu.

„Tisoč in petsto let krvaviš, izkrvavel nisi...“

Cankarjev Kurent je pel o upo-
rni vitalnosti slovenskega življa. Vi-
hre in tuje despotstvo ga niso uni-
čili, uničuje pa sam sebe zdaj, ko
bi razum pričakoval njegovo najsi-
lovitejšo rast.

Abortusov je iz leta v leto več,
število mentalno defektnih otrok ra-
ste, emigracija je na dnevnem re-
du in za primer — Komen, kjer se
je v enem letu izselilo 200 domači-
nov — ni osamljeno opozorilo.

Pokličimo na pomoč suho stati-
stiko z uvodom, ki bi bil lahko re-
zultat nevezanega razgovora kjer-
koli, v kateremkoli podjetju.

V tovarni „Tops“ smo se pogo-
varjali z mlado ženo. V tem kolek-
tivu je 42 že poročenih parov, 21
jih je zaročenih. Dohodek mlade že-
ne je 46.000 din mesečno. Prav toli-
ko zasluži njen mož. Zgradila sta si
hišo, zadolžena sta preko glave, ima-
ta enega otroka in razmišljata o
— avtomobilu.

„In bi hoteli še kakšnega otro-
ka?“ smo vprašali mlado ženo.

„O, seveda bi, toda...“, Za tistim
„toda“ je bilo izgovorjeno vse. (Da,
če bi bila lahko doma, če bi bilo več
denarja, če bi bilo več igrišč, če bi
bilo več udobnejših in prostornejših
stanovanj, če...).

Predlanskim so bile sklenjene v Sloveniji 13.703 zakonske zveze, lani 14.941. Toda predlanskim je Slovenija zapisala v knjigo novorojenih 17.853 novorojenčkov, lani le 13 tisoč 324. Predlanskim je bilo sodno razvezanih 865 parov, lani 1068.

V Sloveniji je zdaj okoli 470.000 gospodinjstev, nekaj nad 140.000 otrok od 0. do 4. leta starosti, 151 tisoč otrok od 10. do 14. leta. Pri tisoč otrok od 10. do 14. leta. Pri tem je še zmerom nad 180.000 samcev in 187.000 neomženih deklet, blizu 4700 razvezancev in nad 9.000 razvezank.

Že površna presoja o teh številkah je lahko vzrok za zaskrbljenost. Kakorkoli obračamo, ostajamo pri dejstvu, da je stopnja porasta v Sloveniji komaj 7, tam v Metohiji 22, v Bosni in Hercegovini 17, v Črni gori 14, v Srbiji 11 na tisoč.

„Tu poglej, tu pomisli, tu navri!“

Verz Otona Župančiča, namenjen pediatrom leta 1932, sodi zdajšnjemu razmišljanju.

Ne le bežni razgovori z mladimi zakonci, pač pa tudi statistika potrjuje njihove namere v življenju, v vsakdanjem boju za svojo eksistenco.

Najpoprej se vsak suče okoli osebnega dohodka. Upravičena sla po denarju je izražena v ukaželnosti mladih ljudi. Predlanskim je položilo izpite za kvalifikacijo 10.000 delavcev, lani 17.600, a leta 1958 komaj 7000. Spreminjanje kvalifikacijske strukture delavcev in uslužbencev seveda vpliva na formiranje povprečnega osebnega dohodka, ki se je lani v Sloveniji približal okroglim 30.000 dinarjem, kar je do-

kaj nad povprečjem v drugih republikah.

Višji osebni dohodek — več ustvarljivih želja! Še predlanskim je na račun raznih kreditov dolgovalo bankam in trgovini 120.000 dolžnikov (najemnikov kredita!) 3 milijarde in 300 milijonov dinarjev, lani beleži statistika 188.000 dolžnikov, ki dolgujejo 16 milijard in 600 milijonov dinarjev. Primerjava dolžnikov in dolgov govori v prid dražjim nakupom in nič čudnega ni potemtakem v dejstvu, da je bilo v Sloveniji predlanskim 24.000 motorjev in 23.700 avtomobilov, lani pa je drvelo po naših cestah 29.000 motornih koles in že 30.874 avtomobilov.

Skladno z osebnimi dohodki so cene raznih proizvodov — predvsem motorjev, avtomobilov, da ne podčrtamo razne gospodinske mehanizme, radijske aparate, ki jih je bilo lani v decembru v Jugoslaviji že nad 2 milijona, in televizijske sprejemnike, ki so že presegli število 130.000 — v tolikšni meri dostopne, da vsakogar opogumijo pri iskanju kredita, pri nakupu, mu dajejo impulsi pri štednji.

Mimogrede: leta 1961 je bilo na hranilnih knjižicah v Jugoslaviji nekaj nad 24 milijard dinarjev, lani 30 milijard, letos še za nekaj milijard več!

Vse tole je seveda povezano s številom rojstev, s prirodnim prirastkom, z oblikovanjem odnosa do otrok; v vseh teh številkah tiči odgovor na vprašanje, ki si ga bomo bržkone zastavili čez deset ali dvajset let, ko bomo ugotavljali, da imamo preveč šol, preveč postelj v porodnišnicah, preveč denarja za mleč-

ne kuhinje in za otroške jasli, preveč vsega za otroke in za njihovo rast, mnogo več kot smo imeli kdajkoli, recimo tam nekje v letu 1963.

**„Narod, enkrat blagoslovljen,
devetkrat obsojen, kako si živel,
kaj si doživel?“**

Ivan Cankar je bil neusmiljen s svojimi vprašanji. Veljala so njegovega času, odmevajo dandanes.

Res, kako živi današnja štirčlanska družina pri nas? Statistika pravi: ob povprečnem dohodku 610.000 din letno porabi družina v Sloveniji približno 230.000 din za prehrano, 25.000 din za tobak in pijačo, 87.000 za oblačenje, 34.000 za stanovanje, 35.000 za opremo stanovanja in 23 tisoč za razsvetljavo in ogrevanje, 42.000 za kulturno izživljanje ter za ostalo 32.000 din. Pri tem daje slovenska družina približno 68.000 din letno na račun raznih kreditov in so v končni vsoti izdatkov njeni dohodki manjši od izdatkov, kar seveda prekriva z najemanjem novih kreditov.

Ugotovitve statistike (ki so predvsem povprečne!) vsekakor kažejo na minimalna razpoložljiva sredstva za zadovoljitev tistih želja, ki so v prenekateri mladi družini vsakdanji imperativ: televizija, avto, hladilnik, pralni stroj in potovanja... Še leta 1958 smo imeli v prometu komaj 322 avtobusov, zdaj jih imamo nad 600, takrat smo prevozili

okroglo poldrugi milijon potnikov, zdaj se približujemo petemu milijonu.

Kaj potlej ostaja za otroke?

Ob ljubezni — otroški dodatek! Ta je že dolga leta neizpremenjen in ostajamo pri desetih milijardah, ki jih izplačujemo na račun 300.000 otrok, kolikor jih je.

In če bi otroški dodatek uporabili kot spodbudo za skrbnejši odnos do rasti mladega rodu, kdo ve, če bi s tem ne spodbudili sle za avtomobili in spoh za udobnejšim življenjem!

Francija je imela pred leti podobne probleme, danes jih nima. Italija je znala uskladiti število rojstev z umrljivostjo in se njen diagram prirodnega prirastka rahlo vzpenja. Avstrija dohiteva zamujeno v prvih povojnih letih...

Vrata tega problema pri nas so na široko odprta. V Jugoslaviji in še posebej v Sloveniji.“

— — —

Tako o tem trenutno najbolj prečem slovenskem problemu ljubljani „Nedeljski dnevnik“. Škoda, da list ob tej priložnosti tudi ni opozoril na enega glavnih krivcev za tako stanje, na vladajoči komunistični sistem, ki je z legalizacijo splavov ustvaril široko možnost za nekaznovano morijo slovenskih še nerojenih otrok.

DSPB Buenos Aires izreka najlepšo hvalo podjetju Expreso San Justo, Almafuerte 3228, za velikodušen dar ob spominski proslavi septembra 1963.

KPJ JE PROTI CERKVI

Svoj odnos do vere je komunistična oblast uredila z ustavo, ki določa, da uživajo državljani svobodo glede izpovedovanja vere in vesti. Z zakonom o pravnem položaju ver so bila omenjena ustavna določila še bolj konkretizirana. Kako je izgledala ta svoboda v praksi, se še dobro spominjamo. Še danes se ob misli na strahoten zločin, ki ga je zagrešila nahujskana komunistična drhal nad nedavno umrlim nadškofom Antonom Vovkom na novomeški železniški postaji, ko ga je polila z bencinom in zažgala, zgrozimo in se vprašujemo, kako je bilo sploh mogoče, da se je sredi kulturnega sveta zgodilo te nezaslišno barbarstvo.

Z leti, ko je komunizem z nasilji in ustrahovanjem utrdil svojo oblast nad narodom, in ko so se začele grmaditi napake njegovega lastnega sistema na političnem, gospodarskem in vzgojnem področju, je ljudem začel kazati milejši obraz. Spremenil je taktiko in ublažil postopanje oblasti z ljudmi. Tako kat. Cerkve ni več preganjal tako očitno kot poprej. Toda ostalo je še vedno brez števila načinov za ovi-ranje njenega dela, kajti komunisti niti za trohico niso odstopili od svojega protiverskega programa. Zlasti kar se tiče katoliškega tiska in vzgoje mladine so ostali dosledno nepopustljivi. Namesto visoko raz-vitega katoliškega in verskega tiska, ki smo ga imeli pred drugo sve-tovno vojno v Sloveniji, sme za poldrugi milijon Slovencev v domovini izhajati samo en edini verski list „Družina“, med tem, ko je vsa Slo-venija naravnost poplavljen s komunističnim tiskom in literaturo. Med tem, ko smo imeli pred nastopom komunistične diktature v Sloveniji v vsaki fari, v vsaki občini živahno delujoče kulturne, izobraževalne in vzgojne organizacije ter mladinska društva, pod komunisti ne sme delovati niti ena. Knjižnice, ki smo jih imeli po vsej Sloveniji, so bile naš ponos. Pod komunisti sedaj ni niti ene, nad katero sedanji oblastniki ne bi imeli nadzorstva, ker se boje, da bi ljudje prihajali do takih knjig, katerih vsebina bi utegnila biti nevarna sedanjemu vla-dajočemu političnemu, gospodarskemu in družbenemu sistemu.

Komunistična oblast še naprej načrtno vzgaja slovensko mladino v protiverskem duhu in v sovraštvu do kat. Cerkve in njenih predstav-nikov. Še vedno je v veljavi, da komunistični veljak, ali oseba, ki je na vplivnejšem položaju, ne sme zahajati v cerkev, se ne sme cerkveno poročiti in ne sme dati krstiti svojih otrok. Iz strahu pred izgubo službe se večina takih javno poroča samo civilno, cerkveno pa tajno po dugih krajih, kjer jih nihče ne pozna.

Gornje navedbe strahotno potrjujejo podatki, ki jih je dr. Branko Rozman objavil v svojem članku „Novi odnosi do komunizma v februarški številki „Duhovnega življenja“ „iz pisma neke resne, izobražene osebe, ki se je po uradni poti mudila v domovini“. Ta je sedanji položaj kat. Cerkve v domovini označila takole:

„Verskega preganjanja ni več, svobode pa tudi ne. Cerkev je potisnjena v zakristije. Zunaj cerkva ni nobenega verskega delovanja. Verskega tiska ni z izjemo 'Družine', ki pa izhaja menda v 30.000 izvodih naklade in je kontrolirana po komunistih. Verskih in katoliških organizacij ni. Duhovnik v bolnišnice ne sme, razen, če ga bolnik izrecno pokliče in primarij bolnišnice dovoljenje podpiše. Tako bolniki umirajo praktično brez Boga. Nekrščenih je že veliko, prav toliko ali pa še več cerkveno neporočenih. Ljudje postajajo materialisti. Ob nedeljah so res cerkve polne, a kje je mladina? Morala je strašno padla. Katoličani so povsod zapostavljeni, kajti vsi morajo na delo. Družine so razbite, otrok imajo malo: po enega ali dva. Družine s tremi otroki so že redke...“

Drugo poročilo, ki smo ga dobili mi in je tudi iz povsem zanesljivega vira, pa navaja dobesedno: „Matere, ki so v državnih službah, ne upajo otrok učiti delati križ in se priporočati angelu varuhu, ker se boje, da bodo v šoli to ugotovili in jih pognali iz služb. Kader učiteljsčnikov je tako temeljito zgrajen, da bodo komunisti, ko bodo ti ljudje učitelji po deželi, lahko izvedli proti Cerkvi in veri, kar bodo hoteli.

Da komunisti dosledno izvajajo svoj program proti kat. Cerkvi, potrjujejo tudi grožnje, ki jih je proti njej začel objavljati komunistični tisk na ukaz partije novembra meseca po vsej državi. Za povod so vzeli razstavo, ki je bila med zasedanjem vatikanskega koncila v Rimu pod naslovom „Molčeca Cerkev“. Članek proti tej razstavi je bil najprej objavljen v glavnem glasilu Zveze komunistov Jugoslavije, v beograjski „Borbi“, za njo jo je pa ostali komunistični tisk v državi označeval za „provokacijo“. V jugoslovanskem oddelku te razstave so bile namreč slike z naslednjimi prizori: trupla prebivalstva, jok matere, skupina ljudi v neki cerkvi in skupina beguncev v čolnu. Listi priznavajo, da so fotografije avtentične in da so res iz Jugoslavije. zatrjujejo pa, da teh zločinov niso delali komunisti, ampak ustaši. Navajajo dalje, da so tudi „nekateri jugoslovanski škofje počastili s svojim obiskom to umazano razstavo v Rimu“. Vprašujejo se: „Ali je morda predstavnik jug. katoliškega episkopata izrazil protest proti takšnemu ponarejanju resničnosti v Jugoslaviji“ ter takoj odgovarja, „da po vsej verjetnosti ni“, ker da je treba „brez nadaljnega domnevati, da imajo veliko vpliva, da bi lahko to preprečili“. V nadaljnjih izvajanjih je nato v članku prikazan razvoj razmerja med kat. Cerkvijo in sedanjo komunistično oblastjo od leta 1960 naprej.

Zaključuje ga pa naslednje opozorilo komunistične partije kat. Cerkvi in njenim škofom: „Ustava Jugoslavije in njeni zakoni nudijo vse pogoje za neovirano versko življenje. Stvar cerkvenih funkcionarjev pa je, da jih s konstruktivnimi dogovori z oblastmi res izkoristijo v skladu z načeli resnične svobode vere. Dosedanji molk o razstavi 'Molčeče Cerkve' predstavlja precej zgovoren odgovor.“

Ni naš namen polemiziranje s komunističnim tiskom doma glede verodostojnosti slik na razstavi „Molčeča Cerkev“ v Rimu. Nas zanima samo odnos sedanjega komunističnega režima do kat. Cerkve. Gornja grožnja komunističnega tiska kat. cerkvenim dostojanstvenikom potrjuje, da imamo še vedno prav, ko trdimo, da se v dosedanjih odnosih med komunistično diktaturo in kat. Cerkvijo ni prav nič spremenilo. Kajti znova je pred vso javnostjo potrjeno, da je vrhovna oblast v Jugoslaviji še naprej edino komunistična partija, ki se vmešava v notranje delovanje kat. Cerkve in ji ga dovoljuje samo v tistih mejah, ki niso nevarne obstojanju brezbožnega in materialističnega komunističnega sistema, in zlasti ne škodijo njegovim ciljem v svetu.

Na zadnjih duhovnih vajah v Slatini je 19. septembra orisal napeti narodnostni položaj in tudi v luči bližnje smrti dajal zadnja navodila iz нравnih načel, ki se jih je neomajno držal od mladosti: „Kar svet pameti, še nikdar ni tako hudo, kakor v letu 1862 vrela na štajerskem kri v žilah nekaterih zagretežev, ki so Nemci po rodu ali po odpadu. Zdi se, da prav nič več ne morejo prenašati prebujenja Slovencev v jeziku in omiki. Ker počasno odmiranje naše narodnosti in našega jezika ne napreduje več v takšni meri, kot preje že stoletja, zato bi njun razvoj radi zatrli s silo, v ta namen jim je dobra vsaka laž in sumničenje. Zavračam idol poganškega nacionalizma, kakor mu danes v Italiji, na Madžarskem in tudi marsikje v slovanskih deželah žrtvujejo najbolj svete interese, toda v naravnih posebnostih vsakega naroda častim kot dar božji, zatorej tudi materni jezik vsakega naroda častim kot prvo sredstvo njegove izobrazbe. Podlaga vsake ponaravne ljudske kulture je kultura narodnega jezika, brez te narod zastane v zibeli omike. Očiten dokaz za to trditev je zgodovina naše ljudske šole v zadnjih petdeset in več letih. Zato vsak pravično misleč mož pozdravlja razcvet našega maternega jezika in narodne izobrazbe z veseljem, toliko bolj pa še katoliški duhovnik.“

KAKŠEN JE TITO?

Dopisnik buenosaireskega dnevnika „La Nación“ Santiago Ferrari je iz New Yorka poslal opis „jugoslovanskega šefa od blizu“, ki ga je list prinesel na prvi strani 23. oktobra 1963. Takole pravi Ferrari:

Varnostne edinice niso dovolile približati se vhodu v palačo Združenih narodov. Močne policijske čete na konjih so v stranskih ulicah zadrževale jugoslovanske izseljence, ki so hoteli Titu izkazati „ljubezen“ po svoje. Tito je videl že precej protestnih napisov sovražnega značaja v Washingtonu, kjer ne živi toliko izseljencev. Njegovo spremstvo se je sporeklo s policijo in Tito je končno odpovedal slavnostno večerjo, ki bi jo morali imeti v hotelu Waldorf Astoria.

V zborovalni dvorani Generalne skupščine so ga sprejeli z umirjenim ploskanjem. Bral je govor v svojem jeziku, monotono, brez slehernega giba ali kakršnegakoli presledka.

Nekaj trenutkov zatem se je predstavil časnikarjem v konferenčni sobi št. 4. Je človek prej majhne kot velike postave, koščat, a po obleki sodeč je moral precej shujšati. In to bo najbrž držalo, kajti tudi koža na licih in obradku mu je odvišna, zdi se, kakor da se je razpustila. Lase ima lepe, malce skodrane, barve svetle, ki pa vleče na zamazanost; obraz ima štirikotniški, ožgan od sonca ali pa potemnjen zaradi žolčnih problemov. Ustnice se nikoli niso odprle v nasmeh; ko je poslušal vprašanja, so se mu ustnice nabrale v loku navzdol, pa še to z izrazom preziranja; celo očala, sicer zelo fina, so ne vem zakaj povečavala vtis pomanjkanja prisrčnosti, ki je že itak izžarevalo iz njegove osebnosti. Zelo je različen od osebnosti močnega vtisa, ki jo poznamo iz fotografij.

Prvo vprašanje je veljalo Kitajski: „Dejali ste pred dvema leti, da se Kitajska ne sme vmešavati v evropske zadeve. Ali bi sedaj dejali isto?“

Tito razume nekaj angleško, ostalo pa si pusti prevesti. Ko je slišal vprašanje, je pokazal očitno nezadovoljstvo, obenem pa odgovoril, da tega ni nikoli dejal, če pa je rekel, se je to nanašalo na ideološka vprašanja. Nek drug časnikar ga je vprašal glede situacije na indijski meji. Tudi to vprašanje je bilo v smeri provociranja, naj se vendar izrazi o Kitajski. Omejil se je na odgovor, da bi bilo lepo, ako bi tamkaj vladal mir. Počasi se je odvijal ves proces vprašanj in prevajanj, odgovorov in ponovnih prevajanj. Tu pa tam je postajal Tito nervozen zaradi svojih prevajalcev.

„Gospod predsednik,“ je začel nek južnoameriški časnikar, „pravkar ste obiskali več dežel na tem kontinentu. Ali se vam ne zdi, da je vsa Južna Amerika zrela za revolucijo?“

Tito je bil edini, ki se ni smejal sredi splošnega krohota, in to precej dolgočasnega, ki ga je to vprašanje povzročilo. Odgovoril je, da k temu on ne more podati svojega mnenja, da pa je videl veliko in zelo dinamično gibanje za izboljšavo razmer. Končno je prišlo vprašanje, ki so ga vsi čakali: „Ali gospod predsednik vidi v bodočnosti možnost opozicije v Jugoslaviji in čas, ko se bo osvobodilo ljudi, kakor na primer Milovan Djilas?“

Poslušal je to vprašanje in prevod. Napravil je prezirljivo gesto, a sila malo modro, in je odgovoril: „To je popolnoma notranja zadeva in čudi me, da je do tega vprašanja prišlo na tem sestanku.“

Pomanjkanje vzgoje, bi dejali resnici na ljubo. Tako lahko bi bilo rešiti situacijo ob tem vprašanju in si priboriti nekaj ploskanja, ako bi imel vsaj malo smisla za humor!

„Ali tukaj ne veljajo pravila tiskovnih konferenc, ki razdeljujejo notranja in zunanja vprašanja?“ je odgovoril (Tito), kakor da bi mu isto vprašanje stavili v debati na generalni skupščini (Združenih narodov).

Ko je šel mimo nas, sredi številne gruč, ki ga je obkrožala, smo imeli vtis, da vsi ti ljudje pripadajo nekemu tujemu svetu, ki ni združljiv z našim, in to ne samo zaradi ideoloških razlogov. Kar zadeva Tita samega, velja, da ga je bolje gledati na slikah. Celo žar njegovega odpora v hribih in junaškega kljubovanja Stalinu se je izgubljal pred našimi očmi, ko smo gledali pred seboj glavo hladnega človeka, majhnega in računarja obenem.“

Tako Ferrari. „Vestnik“ mu samo čestita kot izrednemu opazovalcu.

Izrazil jo je že v začetku svojega „napeljavnega govora k Slovenskemu zboru 1821“, ko svoje tovariše bogoslovce pozdravlja kot „poklicane ravno delavce v Gospodovi vinograd slovenskega naroda“. Znati slovenski jezik, „ta govor, kateri je to orodje, s katerim samo se Slovencem učenost predaja“, je postulat službe v cerkvi slovenskega naroda, zato Slomšek oobsoja tiste, ki po končanih študijah „gredo vunkaj na delo v vinograd slovenskega ljudstva, pak še ne mislijo na orodje, s katerim bodo ta pridobljeni nauk venkaj delili“. Sv. Ciril in Metod, „ker sta svoj poklic spoznala“, sta drugače ravnala: „notri do mozga slovenskega jezika se je njih hrepen razlegal“.

NAČRTI ZA BODOČNOST

Ne pozabimo nikdar, da smo politična emigracija in da je bodočnost slovenskega naroda odvisna od svetovnega političnega razvoja in našega sodelovanja pri tem razvoju. Politika je tisti činitelj, ki spreminja lice sveta, ki gradi nove države, ki začenja vojne, ki postavlja nove meje, ki daje državam notranjo obliko itd. Od političnega razvoja je torej odvisna usoda slovenskega naroda.

Napačno bi bilo misliti, da na politični razvoj mi Slovenci — mi v emigraciji in oni doma — ne moremo prav nič vplivati. Tako govorijo in mislijo samo tisti, ki se jim zdi škoda časa in denarja za katerokoli delo v korist slovenskega naroda. Nasprotno je res, da moremo marsikaj napraviti: moremo npr. pravočasno pripraviti načrte za bodočo ureditev domovine in tudi načrte, kako doseči to ureditev. Moremo tudi stalno obveščati svetovno javnost o teh načrtih, da bomo — ko bo prišel čas za uresničenje načrtov — imeli mnogo vplivnih prijateljev, ki nam bodo pomagali. Tudi moremo uspešno sodelovati pri rušenju sedanjega komunističnega režima, ki drži v kleščah našo domovino. Z obveščanjem svetovne javnosti moremo opraviti ogromno delo.

O vsem tem je naš „Vestnik“ že ponovno razpravljal, zlasti v člankih „Poslanstvo slovenskega izseljenca“. V teh člankih so bili tudi navedeni nekateri načrti o bodoči ureditvi slovenske domovine. Ni namreč naloga našega „Vestnika“ pisati samo o preteklosti, ampak še važnejša naloga je pripravljati srečnejšo bodočnost slovenskega naroda.

Demokratska alternativa

Danes želimo spregovoriti nekaj besedi o nekem novem načrtu, o bodoči ureditvi naše domovine, ki je bil napravljen lansko leto v Stendsteatu v Angliji in ima naslov: Načrt podlaga za demokratsko alternativo. Pri sestavi načrta so sodelovale razne osebe, ne kot zastopniki kakih organiziranih skupnosti, ampak kot posamezne osebe, kot zasebniki, ki pa imajo ugled in veljavo, in uvidijo nujnost demokratske alternative ter poznajo razpoloženje ljudi doma in v tujini. Od Slovencev so bili navzoči dr. Miha Krek, Franjo Sekolec, in rev. Ignacij Čretnik. Povabljen je bil tudi Ljubo Sirc, ki pa se sestanka ni mogel udeležiti. Dalje so bili na sestanku Hrvati, med katerimi so bili trije vidni člani dr. Mačkove Hrvatske seljačke stranke. Med srbskimi udeleženci pa so bili člani raznih srbskih političnih strank. Skupaj 11 oseb.

Kaj je bil namen sestanka? Predvsem ta, da proti enotni komunistični fronti doma poskuša postaviti enotno fronto demokratskih ljudi istega področja; da bodo vsi naši rojaki in da bo ves svet videl, da stoji nasproti Titu in njegovemu komunističnemu režimu trdna in ure-

jena skupnost s skupnim in enotnim načrtom, ki je sposoben zagotoviti red in mir na vsem ozemlju, ki je sedaj pod Titovim jarmom. Ne sme pa biti ta skupnost nova diktatura ali centralizem, niti povratak na staro, ampak nekaj takega, kar bo pomenilo uresničenje vseh upravičenih želja vseh narodov sedanje Jugoslavije.

Po daljšem posvetovanju so udeleženci sestavili načrt predloga za demokratično alternativo. Načrt ni ničesar dokončnega. Je samo prvi načelni sporazum, ki naj bi jih sestavili vsi, ki imajo namen stvarno koristiti naši skupnosti.

Vsebina načrta

Načrt vsebuje najpreje kratek uvod, v katerem je orisano sedanje porazno stanje doma in poudarjena potreba po združitvi čim več ljudskih sil za zrušenje sedanjega komunističnega režima in nove ureditve domovine

Izhodiščna točka načrta je, da *ima vsak narod v Jugoslaviji pravico do samostojne neodvisne države*. Te države so lahko v neki medsebojni povezavi ali pa med seboj niso povezane. Zato je potrebno, da se južnoslovanski narodi — Slovenci, Hrvati, Srbi in Macedonci — izjavijo, ali so za tako samostojno državo, ki bi ne bila pa nič povezana z ostalimi državami, ali pa so za povezavo teh samostojnih držav v zvezo držav ali konfederacijo. Ta južnoslovanska konfederacija bi bila po tem načrtu sestavljena iz petih suverenih in enakopravnih držav: Slovenije, Hrvaške, Srbije, Macedonije in Bosne-Hercegovine.

Kaj je konfederacija?

Ustavimo se pri besedi „zveza držav ali konfederacija“ in se vprašajmo, kaj pa je pravzaprav bistvo konfederacije. Odgovor nam daje prof. Pitamic v svoji knjigi „Država“ na strani 127, kjer je rečeno: „Ako se dve ali več suverenih držav s pogodbo med seboj poveže v trajno zvezo držav s stalnimi organi in z namenom zavarovati skupne, zlasti zunanje politične interese svojih držav — članic, tedaj nastane neka meddržavna organizacija, ki jo imenujemo zvezo držav ali konfederacijo (Staatenbund, Confédération d' Etats). Zveza držav ni ena država, ampak je bistveno za to zvezo prav to, da so njeni člani resnične in prave države. Zveza nima svojega državljanstva, ampak obstaja samo državljanstvo posameznih držav.

Najbolj značilna lastnost zvez držav pa je možnost njene razdružitve. Dočim pri edinstveni državi in pa tudi pri zvezni državi (federaciji) ni mogoča razdružitve, pa je pri zvezi držav (konfederaciji) mogoča razdružitve ali izstop posamezne države iz zveze na način, kakor se pač lahko razdruži vsako meddržavno pravno razmerje.

Trenutno nimamo na svetu nobene zveze držav. Vse dosedanje konfederacije so ali razpadle (Nemška zveza) ali so se spremenile v federacijo (Združene države Severne Amerike, Švica, Avstralija) ali pa so se spremenile celo v edinstveno državo (Nizozemska).

Kaj pravi načrt?

Načrt predloga za demokratično alternativo pravi: „*Osnovno načelo, ki na njem sloni zgradba zveze, je suverenost posameznih držav. Te po svoji volji na enak način in v enaki meri odstopijo del svoje suverenosti v korist zveze v svrhu skupnega upravljanja sporazumno določenih skupnih poslov. Z drugimi besedami: ne prvenstvo zveze, ampak obstoj svobodnih držav in njihovo sporazumno združevanje v zvezo je predpostavka. Osnovni namen je obramba koristi vsakega posameznega naroda in posamezne države ter vskladenje teh koristi v zvezi.*“

Tudi glede razdružitve zveze oz. izstopa iz zveze držav je načrt popolnoma jasen. Pravi: „*Vsaka država ima pravico, da izstopa iz zveze, če to odloči v posebnem, za ta namen odrejenem plebiscitu večina prebivalstva tiste države.*“

Glede državljanstva je v načrtu rečeno, da je vsak prebivalec zveze državljan tiste države (in ne zveze), v kateri ima domovisko pravico.

Kdo pa jamči državam-članicam, da bodo ohranile svojo suverenost in samostojnost in da bodo lahko — ako bodo hotele — izvajale svojo pravico do izstopa? To jamstvo jim dajejo lastne oborožene sile. Načrt to predvideva in pravi, da bo *vsaka država-članica imela svoje lastne oborožene sile in varnostne organe*. Skupne bi bile samo specialne vojaške enote.

Načrt predvideva tudi to, da bo vsaka država-članica sama odredila takse in davke, samostojno vodila vse gospodarsko, socialno in kulturno življenje. Skupno bo samo to, kar se z izrecnim sporazumom določi kot skupno (npr. carine, ki naj služijo za kritje skupnih stroškov; zakoni, ki nimajo političnega značaja kot npr. o civilnem sodnem postopku, menični zakon, stečajni zakon, zdravstveni zakoni itd.).

To je bistvena vsebina načrta o demokratični alternativni. Tudi ostale točke načrta so važne in zanimive, toda te so že manj bistvene podrobnosti. Naj na kratko omenimo tudi nekaj teh določil: Da se zavaruje enakopravnost posameznih narodov in držav, se mora osnovati novo glavno mesto zveze, po možnosti blizu zemljepisnega središča zveze. Dokler se to ne izvede, bo uprava zveze v Beogradu, parlament zveze v Zagrebu in sodišče zveze v Ljubljani.

Parlament zveze obstoja iz zbornice narodov in zbornice držav. Ministri morajo biti iz različnih držav, prav tako uradniki, poslaniki itd.

O gornjem načrtu se je v vseh južnoslovanskih emigrantskih krogih razvila živahna debata. Razumljivo je, da nimajo vsi enega in istega mnenja. S stvarno in konstruktivno kritiko se bi načrt izpopolnil. Nestvarno in demagoško pisanje ter smešenje načrta pa ne pomaga prav nič pri gradnji boljše bodočnosti naše domovine. Seveda bodo odločilno besedo o načrtu povedali rojaki doma, ko bodo mogli svobodno sklepati o svoji usodi. Da bo pa do te svobode čimprej prišlo, moramo tudi mi — svobodni slovenski emigranti — pomagati po vseh svojih močeh.

Rudolf Smersu

NAŠA UČITELJA – OB 1100-LETNICI

Dr. Stanko Kahne SDB

Rojstno mesto Cirila in Metoda

Kot večina sredozemskih pristanišč ima tudi Solun očarljivo lego, ki mu jo dajeta obala in za njo dvigajoča se gora Hortač. Solun je rojstno mesto slovanskih apostolov in učiteljev Cirila in Metoda. V njunem času je imelo že tisočletno zgodovino. Ustanovil ga je Kasander (o. 315 pr. Kr.) in ga imenoval po svoji ženi Tesaloniki, sestri makedonskega Aleksandra Velikega. Kmalu je postalo prvo mesto za Carigradom in obenem glavno mesto Makedonije. Slovelo je tudi po svojem zglednem krščanskem življenju vsaj v dobi širjenja krščanstva, kar nam izpričuje sv. Pavel, ki njegove prebivalce imenuje: „Vi ste naša čast in veselje“ (1 Tes, 2, 7—8), „ker se je razširila beseda Gospodova ne samo po Makedoniji in Ahaji, temveč tudi na vse strani“ (1 Tes 1, 3—8).

Cerkveno-pravno je bil Solun nekaj izjemnega. Čeprav grški po prebivalstvu je vendar spadal z vsem svojim zaledjem pod rimski patriarhat, ki pa se je moral vedno bolj umikati pred naraščajočo močjo carigrajskega patriarhata, za katerim je stalo bizantinsko cesarstvo. V kolikor je bilo to mesto stična točka mirnega sožitja dveh cerkvenih svetov, se je lepo odražalo v solunski liturgiji, imenovani po sv. Petru, v kateri so se celo v samem mašnem obrazcu lepo prepletale rimske prvine s carigrajskimi.

Preprosto in kratko povedano, zgodovina je izoblikovala, seveda ne brez trenj, Solun v gospodarsko, kulturno, cerkveno, politično in etnično široko odprto mesto, kot vez med vzhodom in zahodom, kot posredovalca grške klasične kulture in nadnarodnega krščanstva.

Manuel — Metod

V družini Leona in Marije, ki je bila znana plemiška rodbina, je bilo več otrok. Med vsemi je zgodovina ovekovečila le dvoje njunih sinov: Mihaela ali Manuela, ki je pozneje kot menih dobil ime Metod in Konstantina, ki si je na smrtni postelji z meniškimi zaobljubami privzel ime Kyril ali po naše Ciril. Bila sta vsekakor grškega rodu. Slovenskega jezika sta se naučila iz lastnega prizadevanja in zanimanja. To je znak, da je bilo sožitje med obojnim prebivalstvom tedaj popolno. Slovanski jezik ni bil ne zaničevan, še manj pa preganjan, saj so se ga učili celo visoko izobraženi Grki.

Zgodovinski viri sicer skopo poročajo o Metodu, vendar dovolj, da si lahko ustvarimo dostojno sliko o njegovi veličini. Metod se je rodil po

vsej verjetnosti leta 822, v času, ko je vladal bizantinski imperij cesar Teofil in je bil Solun še vedno mesto zavetja za mnoge ugledne Carigrajčane. Kot nam različni življenjepisci izpričujejo, je bil Metod izredno nadarjen; dosegel je odlično pravno izobrazbo in je bil že po naravi voditelj in organizator. Ko je bil star dvajset let, je nastal velik notranje versko-politični preobrat. S smrtjo cesarja Teofila l. 842, je prevzela vodstvo države Teodora, namesto mladoletnega sina Mihaela: to je pomenilo konec verskega in političnega preganjanja. Po poročilih Žitja Konstantina-Cirila je Leonova družina uživala velik ugled in zaupanje pri cesarju.. Zato moramo postaviti v isto leto prevrata obe visoki promociji v družini Leona: Metod je bil imenovan za kneza neke slovanske bizantinske pokrajine, Konstantin pa je bil pozvan v Carigrad na visoke šole. Žal, oče Leon tedaj ni bil več med živimi, da bi se mogel veseliti boljših časov.

Za tako visoko in odgovorno službo je Metoda priporočala tudi njegova javno znana slovanska nastrojenost. Bil je torej kot nalašč primeren za vodstvo pokrajine, ki je mejila na tedaj nemirno Bolgarijo, s katero je še cesar Leon V. leta 817 sklenil tridesetletno premirje, da bi se lahko uspešneje branil pred prodirajočimi Arabci. S spremembo režima se zunanja politika Bizanca ni spremenila.

Metod je bil Slovanom zares knez miru in pravice. Delo kljub temu ni bilo lahko. Leta 847 je končalo tridesetletno premirje med Bolgari in Bizantinci. Bolgarski veliki han Presjan je vdrl v Metodovo kneževino okrog leta 852; s tem je napravil konec Metodovemu desetletnemu vladanju. Sicer je še isto leto zasedel bolgarski prestol Boris, ki je malo kasneje uvedel v deželo krščanstvo in mir, vendar Metodu je bilo dovolj „hrupa in nerednosti tega življenja in je želje zemske teme zamenjal z nebeškimi mislimi“, kot pravi življenjepisec.

Metod se je torej po vsej verjetnosti l. 852 umaknil v enega od samostanov ob vznožju azijskega Olimpa v Bitiniji, blizu današnjega mesta Bursa, ki ga je treba razlikovati od trakijskega ali Zeusovega Olimpa. Azijski Olimp je tedaj slovel kot središče meniškega življenja. Tu se mu je pridružil najbrž leta 855 brat Konstantin-Ciril.

Konstantin-Ciril

Najmlajši v Leonovi družini je bil menda Konstantin, ki se je rodil konec leta 826 ali v začetku 827. Njegov življenjepisec, ki je bil zelo verjetno brat Metod sam, nam je naslikal njegovo mladost z najnežnejšimi barvami. Bila sta si zares ljubeča brata. Pet let mlajši Ciril je imel neomejeno zaupanje v Metoda. Nadvse zgledno krščansko življenje v družini in nežna narava je Cirila še dečka navdušila za višje ideale. Vzornik mu je bil sv. Gregor Nacijanski. Z navdušenjem je prebiral njegov osebni življenjepis v verzih, in se ga celo učil na pamet. V krasnih pripodobah riše življenjepisec Konstantinovo posvetitev božji Modrosti, kateri je bila posvečena lepa cerkev v Solunu iz 5. stoletja. V tej cerkvi je večkrat molil deček Ciril pred podobo Matere božje in svete Modrosti. Štirinajstletnega

Cirila je hudo zadela očetova prezgodnja smrt in ga še bolj zresnila. Odslej je živel le za božjo znanost.

Nastop Teodore po smrti cesarja Teofila leta 842 je rešil družino pokojnega Leona skrbi za bodočnost. Teoktist, kancler cesarice Teodore in prijatelj, če ne celo sorodnik Cirilovega očeta, je poklical Cirila na dvorno šolo, ki je bila blizu cerkve Svete Modrosti ali Hagie Sofije v Carigradu.

Konstantin-Ciril se je navdušeno odzval pozivu in takoj odpotoval s svojo materjo v Carigrad. Žitje pripoveduje, „da se je v treh mesecih naučil slovnice, nato pa se je lotil ostalih ved. Študiral je Homera, geometrijo in ostale filozofske vede pri Fotiju“, poznejšem patriarhu. Razen ponosnega in učenega Fotija je imel Konstantin za profesorja še Leona, bivšega solunskega nadškofa. Bil je splošno priljubljen zaradi svoje bistroumnosti in še bolj zaradi svoje skromnosti in lepega življenja sredi dvorne razkošnosti. Njegov pokrovitelj Teoktist ga je želel v sporazumu s cesarico Teodoro pridobiti za državno službo in mu je zato predložil tale načrt: „Tvoja lepota in modrost me je tako očarala, da te srčno ljubim. Imam duhovno hčer, kateri sem krstni boter, lepo in bogato in imenitnega rodu. Če jo hočeš, ti jo dam za ženo. Od cesarice pa boš prejel visoko čast in knežjo službo, a pričakovati smeš še več; lahko boš postal celo vojvoda.“ Konstantin je odgovoril: „Visoka je ta služba za take, ki po njej hrepene, meni pa nič dražjega kot učenje, ki je pot k modrosti, časti in bogastvu pradedov,“ s čimer je hotel reči, da hrepeni po veličini in slavi prvega človeka, ki je bil ustvarjen po božji podobi in sličnosti. Teoktist je uvidel, da svojega dragega varovanca ne bo mogel pridobiti za svetno službo. Da bi mu ne ušel v samostan, ga je hotel pridobiti vsaj za cerkveno službo. V tem smislu ga je priporočil cesarici: „Ta mladi filozof ne ljubi tega sveta. Glejmo, da ga vendar ohranimo v naši družbi, zato ga dajmo posvetiti v duhovnika za službo patriarhovega knjižničarja pri cerkvi Svete Modrosti, da ga vsaj tako obdržimo v naši bližini.“

Konstantin-Ciril je sprejel ponudbo. Kot kandidat za knjižničarja, — naslov je značil dejansko patriarhovega tajnika, — je moral biti posvečen vsaj v diakona, ker zaradi mladoletnosti še ni mogel postati duhovnik, za kar je bila takrat predpisana starost trideset let, medtem ko jih je Ciril dopolnil l. 847 šele dvajset. Tedaj je namreč nastopil novi patriarh Ignacij (847—858), kateremu naj bi bil Konstantin tajnik. Ni dolgo ostal v tej službi. Kljub temu, da je živel v bližini svetniškega patriarha Ignacija, se je Konstantin skrivoma umaknil v nek samostan na bregu Bosforja.

Teoktist je po šestih mesecih končno našel Konstantina-Cirila in ga počasi pregovoril, da se je vrnil v Carigrad in sprejel novo službo profesorja filozofije na visoki šoli, ki je obenem obsegala dolžnost državnega svetovaltva v kulturnih, cerkvenih in državnopravnih zadevah. Pred nastopom tako visoke službe je moral prestati težak izpit, ki je obstajal v javni debati o češčenju svetih podob z odstavljenim krivoverskim patriarhom Janezom VII. Preizkušnjo je odlično prestal. Postal je kolega znamenitega Fotija, s katerim je bil v prijateljskih odnosih. Slovel je kot strokovnjak

„zunanje“ ali poganse grške filozofije, še bolj pa „notranje“ ali krščanske filozofije in teološke vede. Odtod njegov častni priziv „filozof“.

Že po nekaj letih, ko je imel komaj štiriindvajset let, torej leta 851, mu je bila poverjena važna verska naloga v bizantinskem poslanstvu h kalifu Mutavakil (847—861) v Samaro, glavno mesto arabskega kalifata v Mezopotamiji.

Leto 855 je bilo važna prelomnica v Konstantinovem življenju. Tisto leto je cesaričin brat Bardas uspel s pomočjo Mihaela III. strmoglaviti Konstantinovega pokrovitelja Teoktista, ki je bil nato v ječi umorjen. Tako Konstantin ni imel nikake ovire več, da se ne bi mogel umakniti v samostan k svojemu bratu Metodu pod goro Olimp. Odslej se nista več ločila. Vendar nista ostala dolgo v samostanu. Cesar Mihael III. je moral leta 860 skleniti pogodbo s Hazari, ki so živeli v stepah med Azovskim in Kaspijskim morjem. V posebno poslanstvo je povabil tudi Konstantina kot verskega izvedenca, da bi pridobil Hazare za krščanstvo. S Konstantinom je potoval tudi njegov brat Metod.

Uspeh je bil vsestransko zadovoljiv: Hazari so sklenili prijateljstvo z Bizantinci, širjenje krščanstva je bilo dovoljeno. Bizantinsko poslanstvo se vrnilo v Carigrad konec l. 861 s pismom cesarju Mihaelu, v katerem med drugim beremo: „Poslal si nam moža (Konstantina), ki nam je z besedo in z dejanjem dokazal, da je krščanska vera sveta; zato smo ukazali, da se dajo krstiti vsi, ki hočejo; upamo, da bomo tudi mi to dosegli. Vsi pa ostanemo tvoji zavezniki in prijatelji tvojega cesarstva in pripravljeni tebi služiti, kjer nas boš potreboval.“

Poslanstvo moravskega kneza Rastislava

Frankovska država, ki je bila v drugi polovici 9. stoletja že razdeljena na tri dele, je v svojem nemškem delu krepko silila na sever proti Poljakom, na vzhodu pa preko Čehov, Slovakov, Slovencev in Hrvatov, pritiskala na bolgarsko državo in bizantinsko cesarstvo.

Slovenci so bili več ali manj organizirani v dveh kneževinah: v Karantaciji, današnji Koroški, a z mnogo večjim obsegom proti severu in vzhodu in v Panoniji do Blatnega jezera, kjer so bili v stiku z današnjimi Slovaki, s katerimi so imeli obenem z današnjimi Moravani še skupno ime Sloveni. Ti poslednji so tvorili veliko kneževino Moravsko. Vsi so bili vazali nemško-frankovske države.

Z nemškim prodorom se je širilo tudi krščanstvo iz sledečih misijonskih središč: iz Ogleja v kraje med Dravo in Rabo, a v kraje severno od nje iz Regensburga. Povsod so že bile misijonske postojanke, med Karantanci celo že urejena cerkvena organizacija s središčem pri Gospe Sveti. Vendar, kakor so že bili misijonarji goreči, saj so bili razen nemških povečini irski in škotski menihi, je nova vera le s težavo segala v globino narodne duše zaradi preslabega znanja slovanske govorice. Krščanstvo je bilo predvsem politično neobhodna ideologija vladajočih slojev.

Sredi 9. stoletja je Moravska kneževina, ki je obsegala več ali manj

današnje Slovaško z delom Moravske in Madžarske, zrasla v silo, ki je že uspešno kljubovala frankovskemu prodoru. Ludvik Nemški (843—876) se je zastonj trudil, da bi si pokoril Moravsko. Enako kot Mojmir (830—846) se mu je uprl tudi Rastislav (846—870; a pri tem mu ni pomagala zveza z Bolgari. Proti tej zvezi je nastopil Rastislav z zvezo z Bizantinci. Ni se zadovoljil zgolj z vojaško pogodbo. Uvidel je, da je predpogoj vsake politične neodvisnosti kulturna samostojnost, predpogoj kulturne samostojnosti pa v tisti dobi cerkvena samouprava in nje neposredna povezava s kakim velikim središčem.

V tej zvezi je Rastislav poskušal doseči od nemških škofij neodvisno cerkveno hierarhijo najprej s poslanstvom k papežu Nikolaju I. (858—867). nekje med 854. in 862. letom. Nikolajev naslednik Hadrijan II. pravi namreč v svojem pismu Rastislavu, Svetopolku in Koclju: „Niste namreč prosili samo pri tem škofovskem prestolu učitelja, temveč tudi pri blagovernem cesarju Mihaelu.“ Seveda, tu ni šlo toliko za učitelja, ki bi ga v Rimu zastonj iskali, temveč za učitelja posebne vrste, ki je pač škof. Nikolaj I. ni pokazal smisla za tako pobudo, ki bi škodovala nemškim koristim.

Rastislav je torej na zboru s knezi, med katerimi je bil tudi Svetopolk, sklenil stopiti v stik s Carigradom. Leta 862 je moravsko odposlanstvo dospelo v Carigrad in predložilo cesarju Mihaelu III., kot berno v Žitjih obeh bratov, sledečo prošnjo: „Naše ljudstvo se je odpovedalo poganstvu in se oklenilo krščanske postave. Sicer so prišli k nam učitelji iz Italije, Grčije in Nemčije, a so nas učili vsak po svoje. Nimamo pa moža, ki bi nas učil v našem jeziku prave krščanske vere in postave. Daj nam torej takega škofa in učitelja, ki bi nas vodil k popolni pravici, saj od vas izhajajo za ves svet le pravični zakoni. Tako nas bodo posnemale tudi druge (slovanske) dežele.“

Cesar Mihael III. je sklenil ugoditi vsem predlogom Rastislava. Razen politično-vojaške pogodbe je cesar dal Rastislavu na razpolago prvovrstni prosvetni kader in izredna misijonarja Konstantina in Metoda ter njune učence, med katerimi nam je zgodovina ohranila imena Klementa, Nauma, Angelarja, Save. Cesar Mihael je takole nagovoril Konstantina: „Vem, da si utrujen, a nimam nikogar drugega sposobnega za to poslanstvo. Dam ti mnogo sredstev na razpolago. Vzemi s seboj opata Metoda in pojdi. Vidva sta namreč Solunčana in vsi Solunčani čisto slovensko govore.“ Konstantin je odgovoril: „Utrujen sem in bolehen, a vendar rad pojdem, če imajo črke v svojem jeziku.“

Iz vsega nadaljnjega razgovora s cesarjem je razvidno, da sta imela brata Ciril in Metod že točno rasnovan načrt, ki nam po 1100 letih vedno jasneje vstaja iz pozabe kot pravi „slovanski načrt“:

1. Dati Slovanom kulturo, ki bi slonela na njihovem jeziku; jezik naj bi bil izražen s posebno abecedo, kot simbolom kulturne enakopravnosti z Grki, Latinci, Armenci, Sirci, Kopti, Hebrejci, Arabci.

2. Organizirati Slovanom lastno cerkveno pokrajino in hierarhijo, — odvisno le od krščanskega središča, — kot nositeljico krščanske kulture

in obenem varuhinjo narodnega življenja in politične neodvisnosti, ki naj bi simbolično imela svoj izraz v — „slovanski liturgiji“ sv. Petra, kot nam jo delno podajajo „Kievski listi“.

Za veliko delo je bilo treba kljub geniju, ki sta ga oba brata imela, tudi časa za izvedbo načrta. Predvsem sama nikakor nista hotela sprejeti škofovskega posvečenja, ker nista smatrala za uvidevno zamenjavati tuje hierarhije s tujo, temveč sta hotela pripraviti domačo. Ko sta dobila cesarjevo odobrenje za svoj načrt, sta se nemudoma lotila dela.

Ciril in Metod sta torej imela v najboljšem primeru na razpolago leto dni za pripravo novega misijona. Ker vemo, da sta prinesla na Moravsko razen relikvij sv. Klementa, ekloge ali bizantinskega zakonika tudi že prevod nedeljskih evangelijev, je za tako delo neobhodno potrebno mnogo več časa. To še zlasti, ker so vsi ti prevodi izredno umetniško delo in razodevajo izreden čut prevajalca za slovanski jezik, abeceda pa jasen znak celotnega zamotanega glasovnega sestava slovanskega jezika, ki ni bil nikoli popreje jasno in točno zapisan. To izredno delo torej nikakor ni moglo biti narejeno v naglici. Zelo verjetno je, da sta se oba brata že prej ukvarjala s slovanskim jezikom, mogoče sta tudi že kaj prevajala ali celo prevedla in se pri tem posluževala grškega alfabeta. A sedaj je šlo za dokončno in odgovorno delo v okviru njunega, rekli bi „slovanskega načrta“. Treba je bilo prirediti novo abecedo in v njo prelitati že prirejene prevode. Po najnovejši teoriji ruskega slavista J. E. Granstrema je Konstantin vzel za podlago sedaj imenovane „glagolice“, ki je njegov izum, grško tajno pisavo.

TITOV OBISK V MEHIKU IN SVOBODA TISKA

4. oktobra lani je mehiška policija zaplenila v Acapulco, Guerrero tednika Mundo Mejor (Boljši svet) in Unión in politično revijo La Nación.

Mundo Mejor je sporočil novico o policijski akciji v svoji izdaji 26. oktobra, ko je odločno obsodil kršitev svobode tiska. Katoliški tednik trdi, da je njegov edini cilj „služiti bralcem, obveščajoč jih z resnico o državnih in mednarodnih dogodkih, „zaradi česar ni mogoče molčati „resnice o zločinih, storjenih proti jugoslovanskim katoličanom s strani Tita“ in tudi ni mogel molčati, da „režim, ki ga Tito predstavlja, komunističen, materialističen in brezbožni, ni v skladu z mišljenjem in čutenjem meksikanskega ljudstva, ki je v svoji ogromni večini katoliško“.

Tednik je dalje omenil v istem članku, da je vložil pritožbo na Medameriško tiskovno zvezo, obvestil pa tudi bralce o aretacijah državljanov v več mestih, ker so se protivili obisku Tita.

SPOMINI NA NEKDANJE TRPLJENJE

LOG PRI BREZOVICI

Bralec „Vestnika“, ki ne želi biti imenovan, nam je poslal popis začetkov komunistične revolucije v vasi Log pri Brezovici. Za uvodno misel je dodal naslednje vrste:

Predno bi začel z opisom komunističnega divjanja v vasi Log pri Brezovici, bi rad navedel imena vseh, ki so padli v tistih letih groze zaradi delovanja komunističnih partizanov:

19. Malavašič Ivan, samski
20. Malavašič Franc, samski
21. Pezdir Franc, oženjen
22. Pezdir Slavko, samski
23. Rus Anton, samski
24. Končan Franc, oženjen

Log pri Brezovici

Med revolucijo pobiti:

1. Plestenjak Anton, samski, † 1942
2. Plestenjak Ignacij, samski, leta 1945 ubit od Nemcev
3. Rus Anton, oženjen, † 1942
4. Lončar Ivan, oženjen, ubit od partizanske mine l. 1945
5. Petkovšek Marijan, samski ubit od partizanske mine l. 1945

Pobiti domobranci leta 1945:

6. Remškar Jože, samski
7. Remškar Dore, samski
8. Remškar Vinko, samski
9. Rupnik Peter, oženjen
10. Rupnik Jože, samski
11. Rupnik Maks, samski
12. Rupnik Dolfe, samski
13. Novak Ivan, samski
14. Mesesnel Slavko, samski
15. Rus Slavko, samski
16. Osenk Rudolf, oženjen
17. Sojer Matevž, samski
18. Lenarčič Rafael, samski

Dragomer

25. Kršmanec Franc, oženjen, † 1942
26. Trček Polde, oženjen, ubit l. 1942 od Italijanov

Pobiti domobranci leta 1945:

27. Smrtnik Anton, oženjen
28. Smrtnik Jakob, samski
29. Setnikar Jožef, samski
30. Remškar Jože, samski
31. Remškar Franc, oženjen
32. Trček Jakob, oženjen
33. Trček Jože, samski
34. Sitrin Franc, oženjen

Lukovica

35. Zorc Alojzij, oženjen, † 1945
36. Lampret Albin, samski, † 1945
37. Lampret Stanko, samski, † 1945

Tako kot v skoraj vsaki slovenski vasi stoji spomenik padlim v prvi svetovni vojni, je tudi v naši vasi, kjer je za vsa štiri leta in štiri mesece bojov navedenih dvanajst imen.

Med zadnjo vojno, bolje komunistično revolucijo pa je to število neizmerno naraslo. Čez petdeset jih skupno pogrešamo.

In ob spominu na teh petdeset naj navedem prepis letaka, ki so ga partizani izdali sredi oktobra 1942:

„Slovenci! Velika italijansko-nemška dvomesečna ofenziva, pri kateri je sodelovalo nad 60.000 Italijanov in nad 20.000 Nemcev, opremljenih z najmodernejšim orožjem, je doživela popoln poraz. Sovražnikove izgube znašajo okrog 2000 mrtvih in ranjenih Lahov ter okrog 500 mrtvih in ranjenih Nemcev. Slovenska narodna vojska beleži 360 mrtvih in ranjenih ter pogrešanih. — samo v tekočem mesecu je naša hrabra vojska uničila preko 350 laških in 100 nemških razbojnikov ter okrog 140 belogardističnih bratomorilcev. V boju so zaplenili tudi 12 strojnic, preko 110 pušk, ogromno municije, radijske postaje itd., itd. — Blizu je dan obračuna za vse krvave zločine laških, nemških in madžarskih kakor tudi belogardističnih banditov... Pospešimo konec režima krvi in solz, lakote in brezpravnosti! Kdor danes ne izpolnjuje narodne dolžnosti, je sokriv trpljenja in zločinov, ki jih vrše nad slovenskim narodom. — Vse za našo vojsko! Smrt fašističnim banditom in belogardističnim bratomorilcem! Vsi v OF! Vse za OF!“

Tako letak. Nad petdeset mrtvih, pogrešanih slovenskih ljudi samo na drobnem koščku naše zemlje niti za trenutek ni skrajšalo vojne, olajšalo trpljenja in pomenilo odpravo „brezpravnosti“. Ta je nastopila, ko so zmagali ob koncu vojne tisti, ki so med vojno izpolnjevali dolžnosti napram komunizmu ne pa narodu.

Ko so prvi partizani prestali prvo zimo 1941/2, so začeli takoj spomladi, ko jim je prvo pomladansko sonce ogrelo brloge, precej aktivno delovati. Za 1. maj so sklicali mobilizacijo, ko naj bi šlo v gozdove vse, kar sploh more. Tako so znali prikazati vso stvar, da so si nekatere vasi šteje v čast, ako so poslali kar največ ljudi. Rekord je odnesla tedaj Devica Marija v Polju, odkoder jih je prišlo točno sto. Iz naše vasi Log jih je šlo pet. Na predvečer odhoda so se zbrali v gostilni pri Verbiču, kjer smo se še temeljito sporekli. Drug dan je teh pet že pomnožilo vrste tistih, ki so s strelji v noči začeli uničevati slovenska življenja. Padali so tedaj praviki katoliških organizacij, raznih strank, izginjati pa so začeli tudi vsi berači in cigani, kajti tudi ti niso bili za OF in zato so jim bili nepotji. Lahko bi rekel, da so jih v našem koncu 100% odpravili.

Naj navedem samo prvi primer smrti med siromaki. Okrog petdeset let stari siromak Pustavrh, slikar po poklicu, ki je pa nekaj časa tudi v šole hodil, doma nekje od Preserja, je večkrat bil lačen kot sit, večkrat pa je tudi rajši spil kozarček namesto da bi pojedel kos kruha. Kot vsak popotnik se je tudi on rad zadrževal v Verbičevi gostilni. Tudi tisti dan je bil tam, ko ga je pričakala smrt. Dobre volje je že bil in prepeval je, kakor skoraj vedno, ko je iz Ljubljane prisopihal vlak; iz vlaka je izstopil neznanec in se nameril naravnost v gozd. Pustavru se je posvetilo, da bo to eden tistih, ki odhajajo v hribe, pa je zapel Mi smo vojaki korenjaki, kako nas gledajo ljudje..., ko sta se s civilistom srečala. Zvečer so ga prišli iskat in

okrog pol desetih ga je že pokrila domača ruša v močvirnati grapi.

Tedaj so noči postale grozne, vsakdo jih je s strahom pričakoval in poslušal, kdaj bodo potrkali na vrata. „Kdo kliče?“ — „Osobodilna fronta — odpri!“ je bil odgovor. „Greste z nami!“ — „Kaj pa mi hočete?“ — „Samo kratko zaslišanje in se boste vrnili.“

Tako so začele padati prve žrtve, prvi mučenci pred več kot dvajsetimi leti. Požrli so jih gozdovi. In med njimi so bili očetje in matere, fantje in dekleta pa cele družine včasih. Drugi dan po smrti v gozdu so razširili novico, da je ta in ta bil izdajalec, belogardist, ko bele garde še nikjer ni bilo. Padali so tudi v Ljubljani odlični katoliški in narodni možje. To pa v tistem času, ko so v isti Ljubljani nakladali vagonске pošiljke za OF in jih razpošiljali na vse strani. Konec junija 1942 sta prišla tudi prva dva vagona na postajo Drenov grič. A naslov je bil nekam sumljiv in vsa zadeva tako zamotana, da je postajenačelnik poslal oba vagona nazaj v Ljubljano. Še isti večer sta bila postajenačelnik in žena ubita, istočasno pa tudi vsa Lihtenbergerjeva družina v Bevkah. Menda je bila pošiljka namenjena na Krim. To pa zato, ker prvotni načrt preko Horjula in št. Jošta ni bil več varen, ker se je tamkaj že pripravljala postojanka Vaške straže.

Na postaji Drenov grič je nastopil službo novi postajenačelnik in vagoni so spet prišli. OF je bila obveščena, obkolili so vse področje, raznesli material in ga spravili na Krim. Ob drugi pošiljki vagonov se je zgodilo isto, le da je to pot partizan in bivši orožnik do časa spo-

ročil, da je v Preserju in Kamniku vse polno Italijanov, nakar so bolj previdno spravili material po hišah. Pa so kljub temu drugo jutro Lahi streljali po vseh hišah in vogalih in hišo, kjer je bil material, zažgali, prav tako pa tudi prazno Lihtenbergerjevo domačijo. Ta pošiljka pa je tudi bila zadnja na naš konec. Če prav vem, so vagonе spremljali uradniki odn. nameščenci carinarnice (menda neki Turk med njimi).

Konec avgusta je prišel k posestniku Rihtarju nek neznanec, menda je bil Ljubljčan, in mu dejal: „Poslali so me iz Ljubljane, naj pri vas poizvem, kako je s to organizacijo, ki se potika po gozdovih... in, ako bi se tudi tukaj našlo kaj ljudi, ki bi naredili podobno Vaško stražo, kakor so jo v št. Joštu že prejšnji mesec...“ itd. Oče Rihtar mu je seveda zaupal, se z njim odkrito pomenil in... sam sebi odločil uro smrti. Kajti še isti teden so očeta Rihtarja in še pet drugih partizani odpeljali in umorili. — Poslani Ljubljčan je bil seveda v službi OF. In mu ni bilo težko pri srcu, da je poiskal človeka, sobrata Slovenca, Ivana Mraka po domače Rihtarja, in ga poslal v smrt. Takrat namreč, ko so k Mraku prišli, so vse zaprli v eno sobo, vse izropali, naložili na voz in poklicali očeta Mraka, ko je bilo že vse pripravljeno za odhod, naj napreže konja. Posadili so ga na voz, mu dali vajeti in tako je moral sam peljati na svojo smrtno pot. Tri mesece kasneje, prav na dan 29. oktobra smo odpeljane pripeljali iz gozda, kjer so bili pomorjeni, na domače pokopališče.

Navzlic temu, da je bilo iz naše fare pomorjenih že šestnajst oseb, še ni bilo najti človeka, ki bi se lotil

obrambe na lastno pest. Bilo je pač težko, ko nisi vedel, kdo ti je prijatelj, kdo sovražnik. Nikdar ni bilo v vaseh takega razdora kakor tedaj, ko so ga napravili komunisti. Zato se nihče ni upal niti sosedu omeniti, kako bi se uprli, ker se je vsakdo bal, da bo naslednjo noč že spal v gozdu pod rušo... To so bili žalostni dnevi in noči tako grozne, ko smo se eni skrivali pred partizani, drugi pred Lah, tretji pa za vsak slučaj pred obema. V tistem času je napisal v svoj dnevnik osmošolec Ljorže Grozde, ki je bil kasneje sam umorjen od komunistov, naslednje besede:

Slovenija, Slovenija, to moja rana, pozabljena, prezrta in izdana, sovragu prepuščena brez moči!
Stegnile so krvave se roke,
da te oskruniijo, raztrgajo, zdrobe,
miruj sree, miruj: Bog še živi!

Ko je bila zmeda polna in strah že brezmejen, so se začeli nekateri prostovoljno javljati za internacijo, drugi so hodili spat v vojaška taborišča k Lahom — kako grozno je pravzaprav to bilo! —, tretji spet so taval v nejasnosti. A mera ja zavrela, ko je Novak Albin pritekel ves zasopljn povedat, da so Rupnika Petra odpeljali na zaslišanje. "Vedeli smo, kaj se to pravi.

Deset minut izven vasi je Petra čakalo partizansko sodišče. „Zdaj ga imamo tička,“ je dejal za uvod Ivan Kavčnik. In začela so je sodba. „Ti si nas izdal, ti nas še izdajaš, tvoj otrok prenaša pisma... ti si to in ono...“ se je vrstilo. Rupnik se je branil in dokazoval, da ni res, da so izmišljotine. Rešilo ga je, da No-

vaka partizani niso mogli odpeljati. Ob aretaciji je namreč Novak speljal partizana na led, mu ušel in se zatekel na varno. Ko je partizan prišel v logor brez Novaka, so „sodniki“ bili prepričani, da navsezadnje res ni Rupnik krivec ampak Novak in so ga izpustili. Brž pa ko je bil Rupnik spet izven partizanskega območja, sta se našla z Novakom in odpor se je pričel. Tako se je rodila Vaška straža v Logu. Kmalu se je glas o tem pobegu partizanom razširil in k začetnikom so pristopili novi, tako Popit F., Vehar F., Rus Anton, Mesesnel Slavko, in to skorajda še isto uro. Ta prva skupina pribežnikov se je kmalu razširila, precej jih je prišlo iz Brezovice, vsi pa so se nastanili v laškem vojaškem taborišču. Tam je bil za tolmača Lah J., po rodu iz Primorske, ki je držal s partizani. Ubežniki so tako ugibali, kaj storiti: ali čakati na intervencijo ali pa podvzeti kaj drugega. Morali so pa biti oprezn, ker je Lah J. vse stvari javljal partizanom. Kljub vsemu so Lah deset dni po tistem ponudili pribežnikom orožje in ti so ga z veseljem sprejeli. To je bilo 1. septembra 1942.

Konec septembra so začeli s prvimi čistilnimi akcijami in v vasi Log so bili prijeti trije glavni komunistični pomagači. Kmalu zatem so napravili postojanko v Kušlanovem gradu in tudi v šoli. Vsakdo je dobil dolgo francosko puško z 18 naboji in dve lahki ročni bombi. Dovolj, da so partizani bili presenečeni. Začeli so se umikati iz gozdov za vasjo bolj v notranjost in se podali na področje Brežja, Hriba, Ključa in Dolomitov.

(Bo še)

MAUSERJEVA DRUŽINA

(Iz arhiva ZDSPB — priredil France Grum)

Sredi Mirenske doline, med št. Rupertom in Mirno je stal stari gradič Dob, lastnina barona Feliksa Logoteti. Partizani so grad izropali že spomladi leta 1942, kasneje pa se od časa do časa tu ustavili, odnašali, kar je še ostalo in strahovali prebivalce. Logoteti je prosil Italijane za zaščito in jo dobil. V grad se je poleti leta 1942 naselilo 30 fašističnih vojakov.

Mirenska dolina, oziroma prebivalci te doline, so bili partizanom trn v peti. Komunisti so se že od vsega početka znašali nad prebivalstvom, ker ni hotelo sprejeti svobode, kakršno so komunisti prinašali. Po odhodu šentruperških fantov v ilegalo pa se je komunistično maščevanje še povečalo. Najprej so se znesli nad duhovščino in nekatere pobili nato pa nad vse ugledne gospodarje. Strah, ki so ga prinašali komunisti v Mirensko dolino, je bil tolik, da so se mnogi umaknili ali v Novo mesto ali v Ljubljano. Drugi pa so ostali doma in podnevi delali na kmetijah, ponoči pa se zatekali v razna skrivališča.

Jože Mauser iz Prapreč pri št. Rupertu je brezdvoma spadal med najuglednejše gospodarje v dolini. Bil je umen in vesten gospodar. Kmetje so se radi obračali nanj za nasvete in pomoč. Družina je bila vzgojena v globokem krščanskem duhu. Komunisti so dobro vedeli, da verna Mauserjeva družina nikoli ne bo odobravalala njihovega početja, zato so že zgodaj napravili sklep, da bodo to družino popolnoma uničili.

Jože Mauser je vedel, da mu komunisti strežejo po življenju, saj je bil opetovano na to opozorjen, in mnogo njegovih prijateljev ga je prosilo, naj se umakne iz doline. Kot vesten gospodar ni mogel zapustiti dom. Ostal je doma in s svojo družino obdeloval zemljo, ob času nevarnosti in ob večerih pa se je zatekal v grad Dob, ki je bil komaj dober kilometer oddaljen od njegove domačije. Jože Mauser je bil veren človek in zelo narodno zaveden mož. Čisto gotovo se more trditi, da ni imel prav nobenih simpatij do okupatorja, ki je pravtako prinašal nesrečo ljudem v dolini. Okupator je ropal in strahoval ljudi podnevi, komunisti pa ponoči. Zatekel pa se je v grad, da reši sebi in svoji družini vsaj golo življenje.

Okoli božiča leta 1942 so se kar tri komunistične brigade klatile, ropale in morale po Mirenski dolini. Njihova največja akcija v tisti zimi je bila, napad na grad Dob in umor celotne Mauserjeve in Logotetijske družine. V svojih poročilih komunisti seveda tega ne poročajo, pač pa poročajo o velikih osvobodilnih akcijah in napadih na italijanske postojanke. Tudi na veliki praznik miru, na sam sveti večer, se Mauserjevi niso upali ostati doma, kajti preveč tolovajev se je klatilo po dolini. Komunisti so napadli grad na sam sveti večer. Za napad so se predhodno dobro pripravili. Dan pred napadom so domači terenci vabili italijanske vojake na

pijačo, da bi jih opijanili. Grajska dekla pa je preko dneva vtihotapila par partizanov na grajsko podstrežje. Kljub temu, da so komunisti navalili z vso silo na grad, se gradu niso mogli polastiti. Proti jutru naslednjega dne, ko so videli, da se grad ne bo podal, so partizani, ki so bili skriti v gradu, zanetili ogenj. Požar se je razbohotil in posadki ni kazalo drugega, kot da se ali prebije ali preda. Preboj je bil sigurna smrt, ker je okoli gradu bila sama čistina, komunistov pa je kar mrgolelo po zasedah v bližnji in daljni okolici gradu. Italijanska posadka je sprejela pogoje za predajo. Komunisti so vdrli v grad in najprej poiskali Mauserjeve, za te jim je šlo največ. Po zverinskem mučenju so vse člane družine zmetali na grmado. Umorjeni so bili: oče Jože Mauser, mati Rozalija, sinovi: Darko, Ciril, Peter, osem let stari Vilko in pet let stari Stanko. Ubita je bila tudi hči Marija. Bogoslovcu Jožetu in 12-letnemu Andreju pa je uspelo pobegniti. Ko so opravili z Mauserjevimi, so komunisti potolkli tudi Logotetičeve in preživele Italijane ter jih zmetali v gnojnično jamo.

Dan po strašnem zločinu so šentrupeški možje šli na partizansko poveljstvo prosit za Mauserjeve. Vsaka prošnja je bila zaman, bila je tudi prepozna; komunist ne pozna milosti in nima srca. Komunistična „pravičnost“ in sovraštvo do vsega dobrega se najbolj izraža ravno pri umoru Mauserjeve družine. Pobili so skoro vse, vendar še niso bili zadovoljni, hoteli so dobiti še preživela dva sinova. Spomladi leta 1942 je 12-letni Mauserjev Andrej, ki se je ob božiču rešil, prišel na obisk v št. Rupert. Komunist, domačina, Milan Tominc in Ludvik Jerovšek sta ga zapazila in se pognala za njim. Fant je vedel, kako znajo komunisti, zato je bežal, komunist pa sta odprla ogenj nanj in ga tudi smrtno zadel.

V arhivu so še nekateri podrobnejši podatki o tem zločinu. Te podatke sta posredovala bivša partizanska mobiliziranca in očividca gornjega zločina.

Morilci, ki so zverinsko mučili in pobijali poštene slovenske fante in može, žene in otroke, se skušajo danes prikazati kot resnični borci za svobodo našega naroda. Zločine, ki so jih počenjali sami pa skušajo naprtiti pobitim protikomunistom, ker se le-ti braniti ne morejo. Ob spominih na strahote, kakršna je doletela Mauserjevo in na stotine drugih družin, se mora zganiti vsako pošteno srce, zlasti pa srce borcev, ki danes živijo v svobodi in imajo vse možnosti, da razkrijejo laži in zločine, ki jih je počela komunistična partija. Molč živih prič, o teh velikih zločinih, je tudi neke vrste zločin in tiho odobravanje početja komunistov. Bog nas je rešil grozot in smrti, rešil zato, da ostanemo vredni onim, ki so trpeli, žrtvovali, in umrli, da bi mi mogli živeti.

P. S. Po poročilih v arhivu zgodovinskega referata Zveze društev SPB, se je umor Mauserjevih izvršil za božič leta 1942. Komunistični viri pa pišejo o napadu na Dob v noči od 26. na 27. december leta 1942. Seveda ni govora o zločinu, pač pa o junaškem podvigu Gubčeve brigade.

P R I P I S I K D N E V O M

Zorko Simčič

Iz pisma mladega pesnika, ki je pobegnil iz domovine, pa ohranil stike onkraj meje, izveš, da mu prijatelji vse odpustijo. Tudi to, da je pobegnil. „Ne moremo ti pa odpustiti, ko pišeš, da si našel Boga.“

Na potovanju se znajdeš s sedemletnim otrokom kulturnih staršev iz mesta in ko „se gremo uganke“, izveš, da je „Jezus nekdo, o katerem se dostikrat nemiško poje na koncertih.“

Nikar še ne izravnajmo hrbtov:

Še bo padalo...

Na srečo so tu otroci. Majhni otroci z velikimi problemi: štiriletni Martinek („Zakaj Bogec mene vidi, jaz njega pa ne?“) in s prav tako težo let obremenjena mestna Veronika, katere koraki so letos prvič zašli s parketa in asfaltnih cest v to bohotno divjino. („Kdo neki je toliko kamnov znosil na to cesto?“)

Včera mi je Martinek razlagal, da ima ves čas, pa naj gre kamorkoli, za seboj angelčka in pa parkeljna. Parkelj mu šepetaje: 'Martinek, bodi lumppek! Ne ubogaj!' Angelček pa mu prigovarja: 'Martinek, bodi priden! Ubogaj!' Mali teolog mi razlaga, kako bi bilo dosti lepše, ko bi se onadva že prej med seboj pomenila, kako in kaj mu je storiti. Kako bi njemu bilo dosti lažje...

Ne vem ali gre za prezgodnji pojav tega, kar imenujejo „l'escapisme“ ali pa se danes otroci že rodijo z željo po racionalizaciji dela...

Mnogo velikih ljudi iz preteklosti sem spoznal iz knjig in pogovorov, šele potem, ko sem zapustil domovino in ki jih doma ob poplavi vsakodnevnih hrupnih ljudi in knjig morda nikoli ne bi srečal.

Od daleč je videti samo velike ljudi. Prav kakor na grmičevni ravnici Pampe linde, kadar pričakuješ prijateljev, vračajočih se iz gora...

Usoda je težka, a njena darila so velika.

Kako so mi vsak dan bliže ljudje iz preteklosti, kako so mi vsak dan bolj sosedje oni iz onostranstva — morda zato, ker se jim bližamo — toda kako se vsak dan bolj oddaljujemo s temi, ki danes živijo doma. Naši mladi! Vidim, da vedo več o črncih in njih življenju, kakor pa o nas v svetu. Da jih tudi bolj zanimajo kakor mi...

In ker je lažje moliti za sovražnike, kakor pa za ljudi, ki te ne poznajo, je to oddaljevanje še bolj tragično.

Preveč lepi so pripisi k dnevom, ki jih je za Meddobbe napisal Zorko Simčič, da jih Vestnik ne bi posredoval svojim bralcem.

Vsa naša zgodovina z domačih tal ali z ozemelj v tujini dokazuje, da ni konca slovenstva tam, kjer se še slovensko iz srca moli. Zdaj smo dočakali dan, ko nam hočejo zapečatiti usta tudi, kadar molimo v materinem jeziku. Dočakali smo dan, ko sta si v svojem poslu podala roke avstrijski duhovnik in beograjski potentat. Razlagajo nam previdno citate iz papeških enciklik, take, ki govore, naj se narodne manjšine ne borijo za svoje pravice, kadar bi to utegnilo škodovati verskemu življenju države, v kateri živijo...

Nekdo se potaplja v močvirje, pa obtožuje sosedo, ki se vzpenja v gore, češ da se zaradi njegovega vzpenjanja hitreje udara...

Dobre nasvete nam dajejo v branje ljudje, ki ne najdejo besede obtožbe, kadar njih sonarodnjaki na skrivaj hodijo v sosednjo Tirolsko metat bombe na elektrarne in vodovodne naprave in ubijati ljudi! To citirajo našim bratom, katerih edina napaka je morda ta, da so premehki in da jim ne pride na misel pognati v zrak en sam spomenik sleparskemu plebiscitu.

Včasih smo mislili, da se je Avstrija zrušila, ker si je predolgo zakrivala oči; da je nekdANJI blesk sicer ugasnil, a da so se ljudem odprle oči. Pa smo se motili. Še vse kaj drugega bomo brali v avstrijskih katoliških in nekatoliških revijah, kakor pa samo venomer se ponavljajoče obtoževanje mladine in ječanje nad vonjem smrti, ki veje preko dežele. Kdo ima pravico tožiti nad mladino, nad njeno ozkostjo, nad pomanjkanjem idealov, nad dejstvom, da ne vidi preko plotu?

O problemih slovenščine pišejo zdaj tudi že doma. Pišejo tudi tujci...

Iz francoskega časopisa izvemo (Le Monde), da so v Parizu ukinili slovensko radijsko oddajo, „ker Slovenci tako ali tako vsi razumejo srbohrvaščino...“

Stopiš v knjigarno, da bi kupil prijatelju-domačinu, ki odhaja v Evropo, in bi rad spoznal tudi Slovenijo, knjigo, iz katere bi se naučil nekaj osnovnih rečenic. Pa vidiš (Flower-Grozdić: „Essential Yugoslav for Travelers“), da v njej ni ene slovenske besede, to pa zato, ker „they will also be understood in Slovenia,“ kajti, „in towns and resorts visited by foreigners the inhabitants speak good serbo-croat.“

Beograjska setev rodi sadove...

Doma seveda „vse poteka v najlepšem redu“. Zaenkrat še nihče ne ve povedati, da ljudje ne bi smeli med seboj govoriti ali pa moliti slovensko...

Čigavo maslo je vse to? Nekateri pravijo, da je srbsko, drugi, da je komunistično. Ne vem. Vem samo to, da je ta melodija stara, iz let, ko pri nas rdečih še ni bilo.

Ko so Lahi zasedli Ljubljano in so njih profesorji pričeli govoriti kar po italijansko ter smo v prvi uri razumeli samo to, da bomo kmalu vsi lahko govorili italijansko in bili deležni njih dvatisočletne kulture, ali pa ko je italijanski kurat v gonarškem taborišču, ki je znal nekaj po

naše, na vsak način hotel, da se spovemo po italijansko — češ da jezik ni važen — njuna mentaliteta ni bila daleč od današnje ali včerajšnje beograjske...

Kakšne vrste študentovski „upor“ je neki bil na ljubljanski univerzi, ko so srbski slušatelji zahtevali predavanja v srbohrvaščini, da je kljub cenzuri novica zašla v časopise? Ali pa gre le za časnikarsko raco, da bi videli, ali bodo tudi po takih objavah nekateri v svetu govorili o „nesnovanih govoricah“.

Problem slovenskega jezika je res samo ena veja velikega problema, druge veje so samomori, splavi, duševno mrtvilo — toda je eden izmed majajočih se mostov, in če se podre ta, nimamo kam več hoditi po rešitev za druge težave.

Društvo pisateljev doma ima baje več kot sto aktivnih članov. Doslej nismo slišali iz njih vrst nobenega komentarja. Ali ga res ni mogoče objaviti — danes ko se mnogi doma spuščajo na vse nevarnejša področja — ali pa drži, kar nekateri domači, če že ne rdeče pa vsaj temnoroza pobarvani komentatorji trdijo, da namreč naši ljudje danes tako ali tako bero knjige tudi v srbohrvaščini in, ker eksistira možnost, da se z višjo naklado zviša tudi honorar...

— — —

Pred očmi mi je Slovenija, segajoča preko vsega sveta. Vem, da za domovino ni meja, vem, da smo vsi, ki še gledamo iz izgnanstva v Jeruzalem pod gradom s tesnobo, deli ene celote, pa naj živimo na kateremkoli kontinentu. Mi smo res, kakor se včasih med nami omenja, diaspora, pa naj ta beseda koga še tako moti. Naj bo naša misel pognana v nebo pod temi ali onimi zvezdami — parabola vsake drži v deželo, kjer je umirala kri naših pradedov. Če bo Tržan mislil, da se trudi samo za slovenski Trst, če bo Clevelandčan mislil, da bo raje delal za ameriško kulturo, kakor pa za našo, če bo Buenosairesčan mislil, da ustvarja samo zato, da se s svojo kulturo lahko postavlja pred domačinom — ne bo samo kmalu konec nas samih, ampak nosimo klice smrti tudi tistim, med katerimi živimo. Kdor živi z odprtimi očmi in srka vase žive sile, ki burkajo krog njega, se ne boji besede gheto, ker ji bo znal dati nov temelj. Kdor je močan, se ne boji odpreti v svet, pa tudi ne zapreti se vase — vse ob svojem času.

Kakor je nekdo dejal: Trst, Buenos Aires, Cleveland, Sydney, vsa osrčja, kjer živi slovenski človek, so udi istega telesa in samo zdravje posameznih udov bo pripomoglo, da bodo zdravi tudi ostali udi, da bo zdravo srce in telo.

Zato je delo ljudskošolske učiteljice in Buenos Airesu enakovredno delu univerzitetnega profesorja v Ljubljani, ki se bori za naš jezik in za slovenstvo.

Kaj vemo, obupanci, kaj bo zrastle iz tega, kar danes sejemo? Kaj vemo, kje bo zrastle krepko drevo? Saj oreh ne rodi samo, kadar raste med samimi orehi. Kaj vemo, kdaj bo drevesce pognalo trdnije korenine, kdaj in kje se više pognalo v nebo?

Dokler bo človek, ki roma v tujini iz kraja v kraj, pozno v noč zašel pod okno prijateljeve hiše in zaslišal iz otroških ust slovensko molitev — se ni bati.

Berem, da bo Slomškov svetniški proces bolj zavozlan kakor Baragov, ker mu bo težje dokazati herojsko stopnjo kreposti. Ker smo kljub vsej tehniki in civilizaciji v bistvu vendarle romantiki, nam je dosti bližje Baraga: njegova pot v samoti, v zapuščenosti, tavanje za Indijanci, ko se boji za vsako ne najdeno dušo... Toda ali je res manjše trpljenje človeka, ki živi sicer doma in med štirimi stenami, a ki vidi, kako mu tujci z jezikom uničujejo tudi vero in kako se izgublajo duše teh, ki so mu kakor lastni otroci?

Slomšek in Baraga pa sta vse več kot samo naša svetniška kandidata. Danes bolj kot kdajkoli prej sta simbol slovenstva, simbol našega današnjega poslanstva. Slomšek ni bil nikoli ozek provincialec, njegov pogled je vedno šel preko meja dežele in celotnega slovenskega ozemlja, on se je zavedal našega mesta v zboru sveta. Baraga pa je deloval v tujini, a ni nikdar nehal ne moliti ne pisati tudi za svoje v domovini.

Predstavnik našega dvojnega poslanstva, naše dvojne ubikacije v zgodovini.

Narod mora ves čas doživljati pritisk od zunaj, trdijo zgodovinarji, da ostane pri življenju. Brez tega pritiska, ki sili narod k stalnemu obnavljanju krvnih teles, umre. Umre pa lahko tudi še iz drugega razloga: kadar je pritisk nanj prehud in predolgotrajen.

Nam, hvala Bogu, nikoli ni pretila nevarnost, da bi umrli zaradi lagodnosti. Toda, kolik pritisk doživljamo danes? Je vzdržljiv? — To je edino vprašanje in od odgovora nanj, ki ga noben smrtnik ne ve, je odvisno vse.

Ob ognjiščih marsikatero družinice v tujini sem prebiral otroške zvezke in pred dnevi v enem bral „Bok in Slovenia“ in toplo mi je bilo pri sreč, topleje kakor da prebiram največjega našega stilista in pravopisca. So slovenske matere, ki ob večerih bajajo otrokom in jim bero v slovenski besedi, prilivajo ljubezni mlademu drevescu. Morda bo to drevo kakor Pregljeva primera slovenskega naroda „samotna breza na tujem svetu, brez sestre, brez družine. Samotna, sama od včera, od danes, od jutri,“ morda pa bo tudi hrast. Saj bo drugače rasel, kakor so rasli nekoč, a rasel bo in ne bo zaman živel.

Včera na božični dan sem poslušal našo pesem iz ust slovenskega okteta. Melodija je oblivala srce, toda v možganih se je mirno zjasnilo: na Dunaju bodo govorili rusko in v Beogradu sam Bog ve, kako klicali Boga — naša pesem pa bo še zvenela in z njo naš jezik.

Vse dotlej, dokler se bo po otroških zvezkih širom sveta dalo brati z narodnimi črkami napisano „Bog in Slovenija“.

Tu v Barilochah imam tako rekoč tri nečake in ti trije tako-rekoč nečaki so trije sončni žarki. Vsak dan mi s svojo nepokvarjeno logiko osvetlijo kak delček življenja, tako da zadnje čase dosti manj berem. In kakor vsi otroci, ki jim razni aparati še niso uničili fantazije, strašno radi poslušajo zgodbe.

Stara blaga kranjščina jim je pri srcu in se jim počasi uvišča v možganih, tako kakor španščina s ceste ali angleščina iz šole... Najstarejši, osemletni, je realist in mu je vse preprosto in jasno. On ve, da se izgovori „hauz“, piše pa „house“ in je zato čisto logično — dosti bolj kakor nam, ki so nam knjige pokvarile naravnostno gledanje — da se reče „jest“ piše pa „jaz“. Drugi sedemletni, slikar, tudi ne kaže nobenih jezikovnih kompleksov: poje po slovensko tako kakor po špansko ali angleško. Je hudo umetniška duša. Lani mi je v neki buenosaireski slaščičarni, kjer smo pili Coca-Colo, čisto zaupno zašepetal na uho: „Ko bomo veliki, bomo vsi pijanci!“ Vendar je še upanje, da ga spravimo z grešne umetnjakarske poti. Tretji, štiriletni, je kot vsi benjaminčki sila borben in — jasno — danes, ko mladina še s svojimi vzgojitelji in starši občuje, če ne od zgoraj dol pa vsaj na isti ravni, ne priznava starejšim nobene prednostne pravice. Kadar sva sama, se hoče naučiti kakšno tako, „težko, težko slovensko besedo“, ki jo bratca ne poznata. Tako je potem pri zadnjih tekmovalnih ugankah bil edini, ki je vedel, da se „aguarrazu“ po naše reče „terpentin“ in je to tako mirno in samoobsebiuevno povedal, kakor da je „terpentin“ beseda, ki se je naučiš istočasno z besedico „mama“, ali pa vsaj takoj za njo., in se je starejšima bratcema kar slina ustavila v grlu od občudovanja.

Če imata starejša dva Slovenijo srčno rada in sta nanjo ponosna, ker sta poleg Planiške skakalnice tam tudi hiši, kjer sta doma njuna očka in mamica, to se pravi „najboljša očka in mamica na svetu“, ima najmlajši štiriletni še prav svojevrstno sliko o njej. Pred meseci je prišel iz bariloške samote v buenosaireski živžav. Ko je stopil iz podzemске železnice na Avenijo 9. julija, se je sprva prestrašeno zazrl v to človeško mravljišče. Potem pa so se mu oči nenadoma zasvetile: „Jaz vem, od kod so vsi ti ljudje!“ je rekel zmagoslavno. „Iz Slovenije!“

Slovenski raziskovalci Slomškovega življenja so gledali v njem „utelešenje najbolj plemenitih slovenskih lastnosti“, „predstavnik ekstenčnih pravic majhnih narodov“, „posvetitelja značilnih slovenskih lastnosti“, zdi se pa, da vse te oznake povzema „oče slovenske cerkve“. Zatorej Slomšek-svetnik pomeni Slovencem več kot kateri drugi svetnik slovenskega rodu. Če v prvem slovenskem svetniku slovenski narod doseže svojo zrelost v cerkvi, v svetniku-Slomšku slovenska cerkev dobi svojo posvetitev.

KOČEVSKI ROG

Fran Zorè

Kol,
ogóljen kol,
s krvjo osóljen kol,
spran,
ožgan,
ko da od veka stoji
in ne more stran...

Trava
poležava
in ne raste več,
srna se tam ne pase več,
komaj tica seda nanj,
pa jo plaho podrobi drugam
in ne more pozabiti mesta,
kamor je sedla...

Stezà in cesta:
a ognje se mu
človek in volk.
Molk
ko da je tu razklan
— a krik,
rešni krik
ne more nikamor.

Še krik,
rešni krik,
krvavo žareč krik navpik
— ko kol zabít v zemljó
in ne more nikamor.

Kam sega ta kol?
V jetra
zemljé?
Do kod se je zaból?
V srcé
nebes?

Ah, saj je le kol,
navaden kol,
neotesan in grob;
in le veter,
kadar tuli v svoj rog,
pa še nanj zapiska
ko na votel zob...

To je ena izmed pesmi, ki so pred nedavnim izšle v založbi Slovenske kulturne akcije pod naslovom Dežela. Naroča se pri založnici v Buenos Airesu, Ramón Falcón 4158, odnosno pri poverjeništvu SKA v Torontu Clevelandu. Cena v Argentini 120 pesov.

SLOVENSKI MAKABEJCI

je naslov brošuri, ki jo je napisal Foltej Malgaj in je izšla v Buenos Airesu. Kaj je namen te brošure? — Takole pravi prireditelj: „To je žalostna, a še zelo nepopolna, slika preganjanja slovenske narodnosti v matični državi. Kaj pa v zamejstvu?“ In tudi: „Vse premalo je Slovencev, ki bi se resno zavedali, da stoji danes naš narod na svoji, doslej najvažnejši zgodovinski prelomnici. Če danes vzdržimo, bo Slovenija lep kamen pri gradnji bodoče Evrope, če pa danes klonimo, tedaj...?“

Z neizmerno pridnostjo je prireditelj zbral pod gornjim naslovom najbolj pretresljive stavke iz doslej objavljenih tekstov v emigraciji in obmejnih predelih osrednjega slovenskega ozemlja.

Brošura je en sam klic, naj se zdramimo in resnično rešujemo narod. Naroča se:

za Severno Ameriko: Zdravko Novak, 1084 East 177th St., Cleveland 17, Ohio, USA

za Južno Ameriko: Peter Klobovs, Castelli 115, Villa Ballester FNGBM, Pcia. Buenos Aires, Argentina

za Avstralijo: Rev. Bernard Ambrožič OFM, 6 Wentworth Street, Point Piper, Sydney, Australia

za Evropo: pri posameznih dušnih pastirjih

Nemški ali bolje nemškutarski šovinizem se je vrgel predvsem na slovensko duhovščino, posebno mlajšo (ki je prišla že iz Slomškove šole). To je ugotovil tudi Slomšek sam, ko je pisal „predragemu prijatelju“ Bleiweisu 1. avgusta 1862: „Nemškutarji vso svojo težo na duhovske rame naše škofije lučajo in posebno mlade duhovnike pri deželski gosposki černijo.“ Težki položaj pa mu ni vzel zaupanja v zmagovito prihodnost: „Zaupam, da nas ne bodo potlačili...“

MORDA ŠE NISTE BRALI

da je bil II. mladinski kongres latinskoameriške mladine v čilskem Santiagu javen zbor komunistov in koristnih budal. Vsekakor je bil I. kongres v komunistični Habani na Kubi, leta 1960, potem ko so se za to domenili na informativnem sestanku na Dunaju, kjer je bil eden glavnih pobornikov Kubanec Ramón Salinas; dalje je čilski kongres izžareval v geslih po „osvoboditvi“ po kubanskem vzorcu; organizatorje je vodila delno Moskva preko svojega agenta Rešetova, in dva njena agenta Pankin in Gugeskin sta nalašč za to odšla na pohod v Južno Ameriko; delno pa Kitajska. Najbolj merodajen je seveda bil spet Kubanec Joaquín Más Martínez, zloglasni član kubanske OZNE (G 2). — Kongres ni prinesel nič novega...

da se je Moskva začela še posebej zanimati za dežele Južne Amerike. Tako so že pred časom sklicali miting — seveda v Moskvi — kjer so protestirali proti zapiranju komunistov v deželah Latinske Amerike, poleg sovjetskih govornikov tudi tajnik portugalske KP Alvaro Cunhal. Celo „Pravda“ je našla nekaj prostora, da je poleg običajnih gesel objavila novico z zahtevo po osvoboditvi latinskoameriških komunistov; pri tem je navajala Venezuelo, Ekvador, Guatemala, Paraguay, Haiti in Bolivijo — Ostalo je, hvala Bogu, pri pisanju v Moskvi...

da je Nikita Hruščov na seji CK ZSSR (ubogi naši potomci s takšnimi kraticami!) omenjal razliko v poljedelstvu v majki Rusiji in kapitalističnem svetu in priznal, da bo pač „treba naučiti se od kapitalističnih držav način boljše obdelave polj“, pri čemer je med vrstami krepko solil Kitajcem, ki s svojo potjo hočejo narediti čuda človeka — pa jim ne bo uspelo. Ni treba biti protikomunist, da je človek o tem prepričan. V tem smo s Hruščovim edini, da gredo Kitajci predaleč... Tako bomo lahko Slovani spet enkrat obrambni zid krščanstva, ali ne bo lepo? — In zgodovina bo o nas pisala, drugi bodo pa v miru živeli...

da se špancam ne da in ne da dopovedati, da ni prav, da trgujejo s Kubo. S tem španci samo potrjujejo, da se ekstremni nacionalisti vedno znajdejo v kritičnem času skupaj s komunisti. Je že tako. Historia docet... Nas je naučila, ali ne?

da je — kakor poroča buenosaireška „Primera Plana“ 10. marca 1964 na strani 35 — sveta stolica odlikovala FLRJ poslanika Iva Vojvodo, ki je bil menda pooblaščen odstraniti vse zapreke pri ponovni obnovitvi diplomatskih stikov. Običajno se odlikovanja podeljujejo, ko je že vse oprav-

ljeno. Tako bomo lahko v najkrajšem času brali, da je bil za nuncija v Beogradu imenovan XY in za poslanika pri Vatikanu rdeči-roza... Najbrž bo musliman, ker so tako spodobni, da vedno pošljejo najnepripravnega. Kakor tistega, ki je ob predaji poverilnic — ko so vsi gledalci na televiziji lahko videli — mirno uprl komolce ob mizo, češ saj „mamo ablast“... , ko se je razgovarjal s predsednikom republike, kjer je bil dodeljen. Je tako? — Ali pa tisti, ki se „svojim“ diplomatskim kolegom ni naprej najjavil na obisk in so ga pustili čakati v predsobi skoraj dvajset minut v drobnem razgovoru s slovenskim emigrantom, nameščencem. Je tako? — Ga pač polomijo. Tudi pri Vatikanu ga bodo. To naj bo v uteho.

da so se v Ljubljani začudeno gledali, ko vendar dolgo ni bilo naslednika mučeniškemu nadškofu Vovku. Je pač tako, da je prenekaterim obiskovalcem v Rimu branje prav tegale „Vestnika“ povzročilo hudo kri in celo tolčenje po mizi — ki se je ponovilo v Ljubljani, ko so se vrnili iz Rima? Je tako?

da se najdejo v emigraciji ljudje, ki so vse doslej stali ob strani, sedaj jih pa na vse lepem zanimajo stvari, izvlečki iz časopisov, komentarji in poročila, ki pišejo o gotovih osebah. Je tako? — In da so drugi, ki v tujezične revije pošiljajo pisma, ki popravljajo podatke o Skopju in dajejo svoje vzvišeno mnenje o dvoboju, v svojem lastnem rodnem jeziku pa niti vrste ne napišejo, ko bi jo morali, saj so priče naše revolucije od prvih dni dalje v njenem samem središču. — Je tako?

da se je princ Andrej Karadžordžević v drugič poročil in sicer z nemško princeso Kiro Leiningen. Poroko so objavili šele osem dni po rojstvu sina 11. marca letos. Princ dela v Londonu kot zavarovalni agent.

Spectator

Modro vseslovensko stališče in temeljitev na tradiciji ga je vodila v času uvajanja „novih oblik“. Tedaj je pisal Bleiweisu 1. sušca 1853: „Mi je prav, da Kranjci zvonce nosite,“ rabeč z malo ironije veterinarju Bleiweisu tako drago živinorejsko metaforo za vodstvo, toda dodal: „že ne smejte pozabiti, da smo tudi mi Slovenci.“ „Nove oblike“ so bile zmaga vseslovenskega stališča in Slomšek jih je brez omecevanja uvedel, ko so bile zagotovljene povsod po Slovenskem.

SLOVENSKI IZSELJENCI V EVROPI

Podatkov o njih ni mogoče dobiti iz Vzhodne Nemčije in Poljske, kjer je ostalo dosti med vojno nasilno preseljenih rojakov. Tudi še ni ugotovljeno število izseljencev na Danskem, Norveškem, v Španiji in Portugalski.

Število Slovencev cenimo: Anglija 750, Belgija 2500, Francija 30.000, Holandija 600, Nemčija 6000, Švedska 500. V Avstriji in Italiji vsaj po 10.000.

Družin je največ v Angliji, Belgiji, Holandiji in Franciji; samskih mož in fantov v Nemčiji in Franciji. Dekleta so povsod, toda v nizkem številu.

Starostno razmerje je zelo različno. V Angliji, Avstriji, Italiji, Belgiji, deloma Franciji, zlasti pa v Holandiji prevladuje srednja življenjska doba, 40 do 50 let. Mlada generacija živi v Nemčiji in deloma Franciji.

Vzroki izseljevanja so različni. Pred drugo vojno prevladujejo gospodarski motivi, po njej politično-gospodarski. Kraji, od koder se je vršilo izseljevanje, so okolica Celja, Prekmurje in Primorje. Najmanj je Gorenjcev, nekaj pa Notranjcev in Dolenjcev. Proces se še nadaljuje, ljudje beže v Avstrijo in Italijo, izsele se pa v Kanado in Avstralijo, deloma v Nemčijo, Francijo in Švedsko.

Hitro se nauče tujega jezika; večinoma pa so brez državljanstva.

Velika večina ima le osnovnošolsko izobrazbo, po drugi vojni pa jih je prišlo že precej, ki imajo strokovne izpite in tečaje. Nekaj je maturantov in s fakultetno izobrazbo. Kot posameznike najdemo zdravnike, inženirje, univerzitetne profesorje in docente ter operne pevce in celo plesalce.

Slovenski šolski tečaji in šole so: ena v Angliji, tečaji verouka v Franciji in slovenski nastopi otrok v Belgiji.

Starejša generacija slovenskih izseljencev dela v poklicih, ki so jih imeli že doma. Mlajša generacija pa je prisiljena izvrševati dela in službe, ki jih doma ni opravljala. Staronaseljenci so večinoma rudarji in v Franciji poljedelci, mladonaseljenci so prav tako rudarji ali težaški pomožni delavci v metalurški stroki, čeprav so izučeni ključavničarji, mehaniki, mizarji, tehniki in podobno. Le v Angliji ter deloma v Belgiji, Franciji in Holandiji so si nekateri lahko poiskali zaslužek v že izučenih strokah, v privatnih podjetjih ali tovarnah.

Plače so večinoma dobre. Stanovanjske razmere pa na splošno niso tako dobre. Precej rojakov stanuje po barakah ali začasnih stanovanjih. Lastne hiše imajo že Slovenci v Angliji in Holandiji.

Zdravstvene razmere so podobne onim domačinov. Skoraj vsi rudarji, ki že desetletja delajo v jami, boleajo na silikozi.

Povsod med Slovenci so slovenska društva, zlasti tradicionalna svete

Barbare in pevska društva. Vendar pa zanimanje zanje, zlasti pa še aktivno delo iz leta v leto upada. — Poleg verskih imajo tudi kulturnoprosvetna društva. Razveseljiv pojav je družabnost naših rojakov. Čeprav strogo organizirano društveno življenje upada, raste pa družabnost na zabavnih večerih, skupnih izletih, romanjih, miklavževanjih, božičnicah itd.

Slovenci so v tujini znani kot zanesljivi in pošteni. Moralno stanje je na splošno boljše med staronaseljenci ter v državah, kjer živi manj Slovencev, t. j. Belgija, Holandija in Anglija. Pije se precej. S tem v zvezi je zapravljanje in pa pretirano varčevanje. Zakonsko in družinsko življenje je na splošno dobro. Moreč problem pa so mešani zakoni, narodno mešani, še bolj pa narodno in versko mešani, zlasti v Nemčiji in na Švedskem. — Življenjskega materializma je povsod precej. Lepo pa je, da izseljenci podpirajo svoje v domovini.

Domotožje je prva leta močno, kasneje se čustveno razmerje pomiri, a na domovino niso pozabili. Pri večini izseljencev pa ostane čut manjvrednosti, povzročen v glavnem zaradi družbene in družabne izolacije.

Verske razmere so dokaj različne. V Holandiji opravijo skoraj vsi velikonočno dolžnost, v Belgiji 30, v Angliji 40, v Nemčiji 10 odstotkov. Udeležba pri slovenski nedeljski maši je prav tako zelo različna. V Angliji 60 odstotkov, približno toliko tudi v Belgiji, Holandiji in Franciji tam, kjer so stalni slovenski duhovniki.

Od knjig so najbolj razširjene Mohorjevke, od listov najbolj „Naša luč“. Na tuje verske časopise je naročenih v Angliji 40 odstotkov. Verska poučenost je bolj skromna. V posameznih primerih tuje okolje dobro vpliva. Kjer imajo katoličani močne pozicije, se dober vpliv nehote in nevede prenaša tudi na slovenske rojake.

Ovira za močno versko življenje je v naravnem oziru pomanjkanje čuta za skupnost, občestvenost. Dalje enostranska razvitost v materialistično razumnjakarstvo ter brezciljnost življenje.

V Zapadni Evropi deluje sedaj 19 izseljenskih duhovnikov, po eden v Italiji in Angliji, po dva v Avstriji in Belgiji, 5 v Nemčiji, 8 v Franciji.

Dušnopastirsko delo ureja apostolska konstitucija „Exul Familia“ pok. papeža Pija XII. iz leta 1952. Naloge pa izvršuje konzistorialna kongregacija v Rimu. Tako je urejen pravni položaj izseljenskih duhovnikov in njihovo delo. Ni pa s tem urejeno gmotno vprašanje, ki je bilo prepuščeno volji krajevnih ordinarijev. Nekateri škofje omenjene konstitucije niso poznali.

Izseljenski duhovnik ima dela, kolikor ga hoče. Ne strogo duhovniško, temveč karitativno in socialno delo je tisto opravilo, ki duhovniku med izseljenci jemlje največ časa in moči. Potrebni so pogosti obiski vernikov. Osebni pogovor poruši zid nezaupanja, nerazumevanja in prikritih predsodkov, odkrije pa tudi duševne in duhovne rane, ki so na žalost le prepogoste.

Tako duhovnik dela neprestano za ljudi in med ljudmi, je zelo samostojen, je pa brezdomec, kar je zanj lahko tudi duševno breme, kot sploh za vsakega izseljenca.

(Iz okrožnice Zveze Slovencev v inozemstvu)

LJUBIMO SVOJ JEZIK

Že pred časom sem povedal, da se bom v tej obravnavi (zavoljo pomanjkanja prostora) omejil le na naštevane izposojenk in besed, ki naj jih nadomeste — in ne bom teh več iskal (kakor tudi ne drugih napak) v „Vestniku“. Objavljal jih bom po abecednem redu in sicer: najprej izposojenko, besedo ali stavčni izraz) nato pomišljaj, za njim slovenski skladni izraz, enega ali več. Loči jih (izposojenke in njim ustrezne izraze) podpičje ali pika. Veji- ca loči le po več slovenskih besed za isto izposojenko. — Izposojenke, ki jih vendarle moremo rabiti, bodisi da so že tako udomačene, bodisi da imajo že poseben pomen in bi jih zato težko opustili, nimamo pa zanje skladnega izraza v slovenščini, bom deval v oglati oklepaj. Pripisal jim bom prav tako slovenske izraze, ki jih je v marsikakih zvezah mogoče rabiti. Čeprav „neuzakonjeno“ pravilo pa je, naj se v leposlovju, če le mogoče, ogibamo vsem izposojenkam, rabimo le tiste, ki imajo res že poseben pomen in ga nikakor ne moremo izraziti s kako slovensko besedo. V navadnem pisanju ali tisku je prostost v tem pogledu večja, daravno bi bilo idealno (in zlasti v zamejskem tisku zelo koristno!), če bi povsod veljalo prej omenjeno pravilo. (Pojasnila, dodatki itd. so v okroglem oklepaju.)

— — —

Baš — prav, ravno; baviti se s

čim — ukvarjati se; bedak — ne-
umnež, tepec; bedast — neumen; be-
dastoča — neumnost; blagostanje —
blaginja; bodočnost — prihodnost;
bodoč — prihodnji; bodrilo — spod-
buda; bodriti — spodbujati; bogat
na (rudah itd.) — bogat z rudami,
bogat rud; bojno polje — bojišče;
boriti se — bojevati se; borec — bo-
jevnik; borba — boj. (Za glagol bo-
riti se imamo še več ustreznih be-
sed, tako: biti se, tolči se, itd.) Bo-
lest — bolečina; boleden — boleč;
bóllica — bolnišnica; (bolnica je
bolna ženska); brez nadaljnega —
tako, précej, brez pomisleka, brez
obotavljanja; brigati se — skrbeti;
briga — skrb; brodovje — ladjevje;
brz — nagel, hiter; brzina — hi-
trost; celokupen — celoten; časopis
— časnik; četa — krdelo (če ne po-
meni vojaške enote); čim — brž ko,
kakor hitro; čin — dejanje; čitati —
brati; čitanka — berilo; čitanje —
branje (itd.: pač pa: čitljiv); čud
— narava; čudapoln — čudovit, pre-
čuden; čustvo — čutje; čustven —
občutljiv, občuten; čuti — bedeti; ču-
vati — varovati; čast imam — čast
mi je; [član — ud; članarina —
udnina]; koncem (tedna itd.) — na
koncu; početkom — na začetku; po-
tom — po; povodom — z, s; rodom
— po rodu, doma; daleko — daleč;
dalekoviden — daljnoviden; deliti
mnenje (s kom) — soglašati, strinjati
se; dejstvo — resnica; delokrog —
področje, torišče; dirniti — zadeti;

področje, torišče; dirniti — zadeti, ganiti; dičiti — lepotiti, lepšati, zaljšati; dobrobit — blagor; dojmiti se — ganiti, pretresti, zadeti; dosloven — dobeseden; dorašel biti — kos biti; dotični — tisti; dovtip — šala; doznati — zvedeti; dragocen — drag; dragocenost — dragotina; dražest — mik; dražesten — mikaven, mičen; dopasti se — všeč biti; duhaprisoten — priseben; dvig — vzdig, napredek; dvigniti — vzdigniti (vzigniti); daleč je padel — hudo je padel; daleč nad petdeset let — dosti nad 50 let; delo na (slovnici itd.) — delo za (slovnico...); držati nase — dati nase; dobivati na teži — dobivati težo, še bolje: pridobivati težo; zgubljati na teži — zgubljati težo; dvomiti nad — dvomiti o; [dobiček je, kar mi ostane po odbitju stroškov; kar dobim drugače, npr., v loteriji, je dobičali]; enostavno — preprosto; edinstven — poseben; [farmacevt — zdravilar, farmakolog — zdraviloznanec; farmakologija — zdraviloznanstvo; lekarna — zdravilarna, prodajalna zdravil] ganotje — ginjenost; glavni oltar — véliki oltar; gorostasen — velikanski; gotov biti z delom — dodelati, narediti; grudi — prsi; gruda — zemlja, drn; globoko v gozd zaiti — daleč v gozd...; globoka tema — trda tema; globoko razočaran — močno razočaran; globoko prepričan — trdno prepričan; globoko užaljen — hudó užaljen; globoko užaloščen — zelo, resnično užaloščen; hvalevreden — vreden hvale, pohvalen, tudi: hvale vreden; harmonija — ubranost.

(Sem pa tja vpletam izraze, naslonjene na nekatere besede kakor: daleč, globoko itd., ki jih navadno uporabljamo in so prav tako tuji, izposojeni.)

Imovit — premožen; imovina — premoženje; ipak — vendar; iskren — odkrit, prisrčen, osrčen; istina — resnica; istoveten — isti; istovetiti — istiti; izgledati — videti je, kaže, zdi se; (dobro izgledaš — zdrav si videti); izmenjava — zamenjava; izmenjavati — zamenjavati; izhajati s plačo — prebiti se, pretolči se s plačo; eden in isti — čisto isti, prav isti; izvanreden — izreden; izven — iz (prav pa je: izpod, npr. izpod skale); izvesten — neki; izvestnost — gotovost; izvestje — poročilo; izpasti — izteči se; (dobro je izpadlo — dobro se je izteklo); izstaviti — izdati (npr. potrdilo), izostati — ne priti; izpred — iz, spred; izpit — izkušnja, skušnja; jadikovati — tožiti, tarnati, javkati; jaditi — zdihovati; jamčiti — porok biti; jamstvo — poročstvo; žarka luč — živa, ostra luč; javiti se — sporočiti, naznaniti se, oglasiti se, prijaviti se — prigrasiti se; javen — očiten; javnost — očitnost (vendar se ti besedi smeta rabiti); kinč — okras, lišp; kititi — zaljšati, lepšati, lišpati; kleveta — obrekovanje; končnoveljavjen — dokončen; koprena — tančica; kovar — spletkar; kovarstvo — spletkarjenje; križni ogenj — navzkrižni ogenj; krogotok — krožni tok, obtok, kolobarjenje; krvože(l)jen — žejen (željen) krvi; krut — grozovit; [knjiga — bukve; knjigarna — bukvarna; knjižnica — bukvarnica; knjižni — bukovski; kras — okras;] okrasno zelenje — ukrasno zelenje; kriti, pokriti stroške — stroške poravnati; lahkomišeln — lahkomišljen; lanec — veriga, okovi, spone; laskati se — dobrikati se, prilizovati se; laskav — priliznjen, dobrikav; lebdeti — plavati v zraku, viseti v zraku, biti

pred očmi, mrleti, biti kot v megli; lest — zvižaja; leščerba — brlivka; licemer(stvo) — hinavec(vstvo), hinavščina; livada — travnik, loka; luka — pristanišče; ljubimec — ljubi, ljubej; na lastno pest — na svojo pest; lepó od tebe — lepó zate (a v vsaki zvezi ne!); ležeče mi je na tem — dosti mi je na tem; malenkost — málost, malóta; malenkosten — maloten; omalovaževati — malótiti, malováti; medalja — svetinja (pač pa medaljon); medjed — vmesna jed; merodajen — odločujoč; milodar — miloščina; mineralna voda — slatina; mladež — mladina; motriti — opazovati, gledati; možen — mogoč; možnost — mogočnost; mrziti — sovražiti; mržnja — sovraštvo; mukepoln — mučen; čakati, načičkati — lišpati, nališpati; na ta način — takó; na noben način — nikakor; na svoj način — po svoje; na vsak način — vsekakor; (način je iz nemškega Weise — od tod tudi „viža“; treba je v vsakem primeru najti primeren izraz!) nadmoč — premoč; nadoknaditi — nadomestiti, pristoriti; nadvrednost — presežna vrednost; nahajati se: mesto se nahaja — mesto je, leži... (prav pa je: mesto nahajamo tam in tam...); naknadno — pozneje, kasneje; nálog — ukaz, povelje (nekaj drugega je nalóga); namera — namen, nakana; na mestu — pri priči („Na mestu!“ de ribič krepko... pomeni nekaj drugega: na kraju, na cilju; na mestu = pri priči: na mestu ga je ubil — pri priči ga...); na mestu smo — na cilju smo, na kraju smo; nameravati — hoteti, imeti namen, namenjati se; namerno — nalašč; napačen — kriv (napačno ga je sodil — krivo ga..., tudi krivično v kakih zvezah); napram

— do proti; naravnost grozno — kar grozno; naravnost čudno — kar čudno, itd.; nasilen — posilen; nasilje — posilje; nasledek — nastopek; nasledovati — nastopati za kom; naslednik — nastopnik; natrpati — natlačiti; našel je smrt — umrl je; nazaj besedo vzeti — preklicati; naznačiti — nakazati; nečak — stričnik; nečuven — nezaslišan; nega — varstvo, oskrba; neobhodno — neogibno, nujno; neodoljiv — neustavljiv, neudržljiv, nepremagljiv; nestvor — pošast, spaka; neuk — neveden; neumesten — neprilichen, neprikladen; neumoren — priden, marljiv, neutrudljiv; neznačajan — nepošten, slab; [nežen — mehek, rahel]; nizka plača — slaba plača; nočna srajca — spalna srajca; novopečen — na novo pečen; nuditi odpor — upirati se; nudi se priložnost — nanese (priložnost); [nazor, naziranje — gledanje, mnenje, mišljenje; načelo — vodilo; nabaviti — omisliti si; nagrada — darilo; nihati — gugati se, zibati se, omahovati; (pač pa nihaj, nihalo!); obala — breg, obrežje; obitelj — družina, rodovina; obvestilo — sporočilo, naznanilo; obvestiti — sporočiti, naznaniti; oddvojiti — ločiti; odgovarjati: v nekaterih zvezah, npr.: to ne odgovarja resnici — to ni res(nica); to ne odgovarja — ne ustreza; odločilni faktor — odločujoči mož, državnik ip.; odmor — oddih, počitek, počitnice; odnesti zmago — zmagati; odobriti — potrditi; odoleti — kos biti, ustaviti se komu; odraz — odsev; odražati se — odseвати, odbijati se; odsoten — nenavzoč, nepričujoč; oduševiti — navdušiti; oduševljen — navdušen; odvraten — zoprn, gnusen; to odvisi, zavisi — to je odvisno; ogorčen — razkačen,

razdražen; ogromen — velikanski; oklevati — obotavljati se, omahovati; oklopnik — oklepnik; pod takimi okolnostmi, pod takimi pogoji — v takih okolnostih, pogojih, s takimi pogoji; okorel — trd; okoren — neroden; [okrilje — naročje]; opasen — nevaren; opredeliti se — odločiti se za; opozorilo — opomin; opozoriti — opomniti; opreka — nasprotje; oriti (se) razlegati (se); orjak — velikan; orožje položiti — orožje odložiti; osporavati — spodbijati; osobito — posebno, zlasti; otvoriti — odpreti (sejo otvoriti: sejo začeti, pričeti); otvoritev — začetek, odprtje; osveta — maščevanje; ostrog — tabor; osvestiti se — zavedati se, ovedeti se; označiti — zaznamovati,

zaznamenovati; ozir — pogled; z obzirom na — v pogledu na, glede na (ali tudi z roditeljem, npr.: glede službe); oziroma — ali; ožigosati — ošibati; oživotvoriti — uresničiti, oživiti; v ozir jemati — upoštevati; [odlikovati(se) — poslaviti (se), postaviti se, izkazati se, obnesti se (pač pa: odlika, odličen)]; oglas — oznanilo, naznanilo.

(Navadno omenjam le po eno obliko besede, za prilliko pridevnik le v moškem spolu. Razume se, da velja isto tudi za ženski in srednji spol ter za prislov; če je samostalni, velja isto za samostalniški pridevnik itd., za vse izpeljanke pri glagolu, skratka, velja za vse besedne oblike.)

Revolucijo l. 1848 je škof A. M. Slomšek odločno odklonil. V pastirskem pismu je obsodil tudi kmečki upor l. 1551. Današnje zgodovinske pisane v domovini, ki mora obžalovati, da l. 1848 „niti najnaprednejša skupina voditeljev ni še spoznala revolucionarne sile, ki se je skrivala v kmečkem nezadovoljstvu s tedanjim družbenim redom“, se seveda zgraža nad tedanjim Slomškovim ravnanjem. Če bi bilo bistvo politike žrtvovanje rečesnih narodnih interesov Revoluciji, bi bila ta sodba prava, če pa morajo — z vso tradicijo evropske politične filozofije — politične odločitve vsebovati skrb za kontinuiteto, skrb za konkretnost, skrb za perspektive, potem je bilo Slomškovo ravnanje edino pametno in pridovno. Celo s stališča prav umevanega Marxa, ki za revolucijo zahteva izpolnjene neke pogoje. Slovenska revolucija l. 1848 postavlja slovensko zaveden narod, ki ga tedaj v množicah še ni bilo. Obupni narodni položaj „Korošcev“ je Marxu izzval znano zaničljivo sodbo, Slomšku pa je bil povod za toliko bolj vneto konstruktivno delo. Bo že resničen paradoks: revolucija na Slovenskem je bila mogoča šele potem, ko je Slovence Slomšek navadil na šolo, Mohorjeva na knjigo, krščansko-socialni kaplani na organizacijo.

DRUŠTVENE NOVICE

Društvo slovenskih protikomunističnih borcev
v Argentini

D. P. 7, št. 27.

Buenos Aires, 22. aprila 1964

„Vestnik“ ostane glasilo Zveze društev protikomunističnih borcev po želji večine članov. Pri eventuelnih spremembah v bodoče se bo tudi upoštevala želja večine. Le tako bo list res glasilo članstva in ne morda kake šestnajstorice.

Kdor bi želel poznati zapisnik o zadnjem rednem taboru DSPB v Argentini, ga lahko dobi na razpolago pri tajništvu društva. Upoštevati pa je treba, da bo zapisnik pravnoveljavni šele po odobritvi članstva na prihodnjem taboru, kjer se bodo popravile morebitne netočnosti ali pomanjkljivosti zapisnika.

Članski sezname so logično in naravno podvrženi spremembam v zvezi z gibanjem članstva. Evidenco članstva vodi vsakokratni članski načelnik. Kdor bi imel kakršnekoli pomisleke ali dvome, se lahko nanj obrne.

Anton Skubic
tajnik

Stane Bitenc
starešina

OBJAVA

V reviji „Tabor“ štev. 1-2 za leto 1964 smo na predzadnji ovojni strani brali, da je Zveza društev S. P. B. v ZDA nakazala Argentini 250 dolarjev.

Ugotavljamo, da tega zneska društvo S. P. B. v Argentini ni prejelo. Ugotavljamo pa tudi, da bivši gospodarski načelnik g. Jože Jenko še do danes ni predal svojih poslov novemu odboru — izvoljenem septembra 1963 — sklicujoč se, da ima od bivšega odbora Zveze osebno pooblastilo za upravljanje Invalidskega fonda; to pooblastilo, da nima nobene zveze s funkcijo gospodarskega načelnika društva. Dodajamo še to, da starešinstvu ni ničesar znanega o kakem izrednem pooblastilu, na katerega se sklicuje g. Jenko.

Za starešinstvo D. S. P. B. v Argentini

Stane Bitenc l. r.
Starešina

ČLANSKE ZADEVE

Na zadnji seji starešinstva DSPB je bil sprejet izstop člana Vencija Dolenca.

Invalidski fond: Družina Bogomila Preglja je darovala namesto cvetja na grob materi soborca Franceta Preloga 300 pesov v invalidski fond. Hvala lepa!

BORCI PIŠEJO

Dragi urednik!

Po izidu prve številke letošnjega Vestnika, ki je res zelo eleganten in moram k njegovi obliki samo čestitati, me je precej bralcev vprašalo, kako da nisem več urednik.

Ne bi bilo lepo, ako bi jim ne odgovoril. Ti veš, da smo se na januarskem izrednem taboru precej odkrito pomenili, in tudi veš, kakor vsi, ki so bili navzoči, da sem tedaj mirno povedal, da se res ne bom pulil za uredništvo, če je mnenje takšno, da bi bil jaz kamen spotike. Umaknil sem se, ker sem bil prepričan, da bodo tudi tisti, ki naj bi bili povzročitelji težav na „drugi strani“, razumeli stanje in šli v zatišje.

Ti si situacijo razumel in si uredništvo prevzel. V najtežji uri za Vestnik, v najtežji, ki je danes že mimo, kajti za Vestnikom stoje vsi demokratično izvoljeni novi odbori društev v Buenos Airesu, Torontu in Clevelandu, ki so večinski predstavniki naše organizacije. S takšnim zaledjem bo Vestnik lahko mirno izhajal.

Zato le korajžno na delo! Naj te ne moti, ako si ostal brez arhiva prejšnjih let in tudi brez preostalih izvodov prejšnjih letnikov. Nekega dne se bo oglasila vest in prinesla vse odnešeno nazaj. Takrat bomo spet složni.

Sloga! Koliko se na njen račun greši! Sloga je eno, jasnost je pa tudi eno. In brez jasnosti tudi sloge ne bo! V letih boja, ki nas čakajo, moramo biti sami s seboj na jasnem. To je prvo. Da bomo vedeli, odkod lahko prilete udarci, odkod vdori. Za varnost je treba poskrbeti prej, preden se skriješ za obzidje tabora.

Naj te ne moti govorjenje omizij, ki ga načrtno ustvarjajo, niti ne bojevitosti zaključki posedanj po barih: zanašaj se na pisma soborcev, na priznanja resnih ljudi: takih, ki malo govore, pa veliko naredijo za slovensko skupnost. Še vedno velja, da mravlje tudi najbolj košatemu drevesu vse liste pojedjo.

Lep pozdrav in korajžno naprej!

Pavle Rant

UREDNIKOV KOTIČEK

Zamuda je, priznamo, a ni vsa na naši strani: ves čas smo računali, da bo le prevladala zdrava pamet pri nekaterih in da bo mogoče složno delati naprej po odstranitvi nekaterih zaprek. Žal ni šlo in zadnji izbruhi kažejo, da se je šestnajstotica odločila boriti le za svoj osebni prestiž.

Obljubili smo poročilo iz Clevelanda. Žal ga ne moremo, kajti prejšnji odbor noče predati knjig in arhiva novemu odboru. Tako kot tudi v Buenos Airesu nekateri bivši odborniki mislijo, da je društveni arhiv njihova last, pisalni stroji njim na osebno uporabo, denarni fondi pa privatna banka.

VSEBINA: Kakšna bo naša vojska? — Vesela beseda o koeksistenci (Stane Bitenc) — Gverilci v Južni Ameriki (Carniolanus) — Kaj je s koreninami našega življenjskega drevesa? — KPJ je proti Cerkvi — Kakšen je Tito? — Načrti za bodočnost (Rudolf Smersu) — Naša učiteljca — Sv. Ciril in Metod (dr. Stanko Kahne SDB) — Tito v Ameriki — Spomini na nekdanje dni: Log pri Brezovici — Mauserjeva družina (Arhiv ZDSPB) — Pripisi k dnevom (Zorko Simčič) — Kočevski rog (Fran Zore) — Slovenski Makabejci — Društvene novice — Morda še niste brali (Spectator) — Slovenski izseljenci v Evropi — Ljubimo svoj jezik (Jože Vombergar) — Borci pišejo

Argentino
Correo
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 700.070
Ramón Falcón 4158, Bs. As.

AX

Vestnik: es el único Informativo de los Excombatientes anticomunistas
eslovenos; is the official voice of Slovenian anticommunist veterans.

1964

VESTNIK

BORCEV

St. Catharines, Ontario, Canada
8. marca 1964

Odstop
glavnega odbora
Zveze Društev Slovenskih
Protikomunističnih Borcev

Iz razlogov, ki so podrobno podani v Okrožnici glavnega odbora št. 7 z dne 4. marca 1964, kakor tudi v prilogi iste, glavni odbor ne more več uspešno vršiti dela, ki mu je bilo na 7. rednem obnem zboru Zveze, dne 31. avgusta 1963, soglasno zaupano s 594. glasovi,

**zato kot celota odstopa
od svojih funkcij.**

V imenu naših pomorjenih bratov in sestra, v imenu invalidov in vseh tistih, ki so v nas videli še zadnje upanje, opominjamo vse, ki so nas k temu prisilili, da so oni odgovorni za vse posledice in škodo, ki jo bo trpel slovenski protikomunistični tabor.

Podpisani:

Stane Pleško, predsednik;
Ivan Šinkovic, tajnik;
Jakob A. Planišek, ref. za tisk;
Franc Grum, zgod. ref.;
Florijan Slak, podpredsednik;
Frank Kozina, blagajnik;
Louis Jakos, pom. soc. referenta;

Branko Pogačnik, soc. referent;
Viktor Dolšek, ref. za članstvo.

„Konzorcij Vestnika Borcev v
Argentini“

Buenos Aires, dne 15. III. 1964

Gospod Stane Lamovšek,
76 Cherywood Street
Toronto 10 Ont. Canada

Dragi g. predsednik!

Podpisani člani in uredniki konzorcija „Vestnika Borcev“ Vam sporočamo, da podajamo ostavke na svoje funkcije v konzorciju lista.

Ta korak smo storili:

1. iz protesta proti pojavom, ki so se zadnje čase dogodili v naši organizaciji;
2. iz solidarnosti do odstopivših članov glavnega odbora Zveze D.S. P.B.

Prosimo, da vzamete naš odstop na znanje.

Z borčevskimi pozdravi:

Inž. Tone Matičič
Vencelj Dolenc
Miloš Prelog
Tone Šušteršič
Jože Jenko
Dr. Stanko Kociper
Radivoj Rigler
Ivan Korošec
Dušan Dimnik
Adolf Škrjanec

OKROŽNICA GLAVNEGA ODBORA ZDSPB,

št. 7, 4. marca 1964

**VSEM ORGANIZACIJAM, ZASTOPNIKOM ZVEZE DSPB, ČLANOM
KONZORCIJA „VESTNIKA BORCEV“ IN VSEM BORCEM!**

Dragi soborci!

Razvoj zadnjih dogodkov v raznih krajevnih organizacijah nam narokuje tole okrožnico in spodaj navedene zaključke. Člani glavnega odbora, izvoljeni na zadnjem glavnem občnem zboru enoglasno, torej s 594 glasovi razen ene izjeme, ker je bil protikandidat, čutimo, da je naša dolžnost, da vas točno obvestimo o dejanskem stanju organizacije borcev. Stanje je sledeče:

1. Odbor društva borcev v Argentini ni pristal na dogovor o katerem smo vam poročali v okrožnici št. 6, z dne 28. januarja 1964. S tem je sedanji odbor Društva borcev v Argentini ponovno potrdil nezaupnico glavnemu odboru, s tem tudi konzorciju glasila in „Vestniku borcev“.

2. Torontski odbor, izvoljen na občnem zboru v Torontu, dne 16. februarja 1964, je kljub neodločenim sklepom občnega zbora na svojo roko, preko g. Cirila Prežljaja, obvestil argentinski krajevni odbor, da ne priznava „Vestnika borcev“ in jim poslal denar za Rantovo glasilo („Vestnik“).

3. Član krajevnega odbora SPB v Clevelandu g. Tone Oblak, je proti volji istega odbora deloval na svojo roko v zadevi našega glasila. Odrekel je zaupanje odboru in deloval direktno v nasprotju sejnih zaključkov, kakor tudi v nasprotju s sklepi njihovega občnega zbora z dne 28. decembra 1963. Krajevni odbor je z večino glasov na svoji izredni seji izglasoval odlok, da se Oblaka zaradi nediscipliniranosti, razreši funkcije v krajevnem odboru. Oblak odločitve večine ni sprejel, zato je predsednik Zajec sklical izredni občni zbor. Ta zbor, ki se je vršil dne 29. februarja 1964, je izrekel nezaupnico krajevnemu odboru in potrdil početje Oblaka kot pravilno.

Zaradi tega stanja so se člani, na zadnjem občnem zboru izvoljenega glavnega odbora, posvetovali in prišli do sledečih zaključkov:

a) Glavni odbor, oziroma člani tega odbora, so bili vse dosedaj potrpežljiva tarča ekstremistov in razdiralcev, ki so člane glavnega odbora napadali s sledečimi „visoko inteligentnimi“ izrazi: fašisti, ljotičevci, liberalci, da celo komunisti. Tako se delati ne da. Edini razlog, da je odbor vse to prenašal je, ker se je odboru šlo za idejo, ne za osebe, šlo za organizacijo borcev in nič drugega.

b) Glavni odbor sporoča s to okrožnico vsem odborom, zastopnikom in borcem, da mu je nemogoče dalje vršiti svojih funkcij pod okolnostmi, navedenimi spredaj, in da zaradi tega ta odbor kot celota, s to okrožnico odstopa od svojih funkcij.

c) Sklenjeno je bilo, da ta odlok stopi v veljavo z 10. marcem, tako da boste vsi pravočasno zvedeli, in ne šele post factum.

d) S tem dopisom hočemo tudi poudariti, da so vsi predsedniki krajevnih organizacij, po Zvezinem statutu, podpredsedniki ZDSPB in zato naj se ti obrnejo na nadzorni odbor in s pomočjo istega sestavijo nov glavni odbor ZDSPB. Predsednik nadzornega odbora je g. Stane Lamovšek; njegov naslov pa: 76 Cherywood Street, Toronto 10, Ont. Canada.

e) Glavni odbor Vas s tem obvešča, da bo do zgoraj omenjenega datuma zaključil vse poslovne knjige. Zastopnik glavnega odbora, ki odstopa, se bo naknadno sestel z novo izvoljenim ali imenovanim glavnim odborom.

f) Kot zadnje se Vam člani glavnega odbora zahvaljujemo za Vaše sodelovanje in vsako pomoč, ki ste nam jo v preteklosti nudili, kakor tudi za Vaše zaupanje. Kljub tolikim napadom in krivičnim obdolžitvam, poudarjamo, nam je bilo v veselje in ponos delovati in žrtvovati se za ideje naših velikih vzornikov — mrtvih soborcev. Bojimo pa se, da vse kolobocije in intrigantska manevriranja ne vodijo daleč, saj kažejo to, da nas preteklost ni izučila. Ali moramo pri vsem tem res vzklkniti: „Zastonj si tekla kri, kri cvetoče slovenske mladine! V emigraciji se ponavlja tragedija Turjaka, Grčaric, Kočevja in Vetrinja!“

Prejmite iskren pozdrav soborcev!

Za bivši glavni odbor ZDSPB

Franc Grum

Stane Pleško

Dr. Ivan Šinkovec

P. S. — Da boste objektivno obveščeni o situaciji Vam prilagamo točno razlago dogodkov, ki so organizacijo privedli v današnje stanje. Kot zadnje Vas tudi prosimo, da nam potrdite prejem tega dopisa. Prosimo, pošljite Vaš odgovor na naslov: Dr. Šinkovec, 22 Louisa Street, St. Catharines, Ont. Canada.

PRILOGA OKROŽNICE št. 7, 4. marca 1964

KRONOLOŠKI OPIS DOGODKOV OD ZADNJEGA GLAVNEGA OBČNEGA ZBORA, 1. 9. 1963 do 4. 3. 1964

„Zveza je ideološka, podporna, nadstrankarska organizacija bivših slovenskih protikomunističnih borcev.“

(Iz statuta ZDSPB, točka I. čl. 2)

1. 31. avgust 1963. — Glavni občni zbor ZDSPB v Torontu. Na tem zboru je bilo sporočeno, oziroma pojasnjeno, kako je z lastništvom lista, kako s konzorcijem in kakšne spremembe so nastale.

G. F. Frakelj je že po prvi točki zborovanja iznesel predlog in zahteval, da se glasuje o tem predlogu. Njegov predlog je v bistvu zahteval izglasovanje zaupnice g. Pavletu Rantu (1). Frakljev (Peter Markež) predlog je šel na glasovanje in je propadel. Zaradi tega poraza je g. Frakelj „zgubil kontrolo nad seboj“ in začel glasno kar je mogel zmerjati s fašisti,

ljotičevci itd. Jasno je bilo, da je to letelo na glavni odbor. Vse ostale podrobne podatke o tem zboru ste prejeli v zapisniku zbora.

2. 22. september 1963. — Društvo borcev v Argentini je imelo svoj redni občni zbor. Iz uradne pošte, ki jo je glavni odbor dobil od konzorcija je bilo znano, da so med borce pred zborom bili razdeljeni tajni letaki s podpisom g. Staneta Bitenca, ki so borce v imenu „slovenske katoliške skupnosti“ pozivali, da se ovrže sedanje funkcionarje društva in postavi nov, „legijski“ odbor. Iz zapisnika tega občnega zbora in uradne pošte je razvidno, da je bil zbor prava burka. Pokazalo se je tudi, da so razpoke v društvu v Argentini baš zaradi načina urejevanja „Vestnika“. Iz zapisnika točno sledi, da je bilo na zboru vpitje, kričanje in napadanje. Slišali so se zlasti sledeči klici: „Proč z Zvezo, — Tu bo Zveza, — Smo za samostojnost, — Ne potrebujemo Amerikancev, — Zvezali so se s komunisti, — Uničiti list „Vestnik borcev“, — Proč z liberalci, — Mi imamo tisto legijo, ki je slovenska, katoliška...! Ko je prišlo do volitev je približno eno tretjino borcev manjkalo, ker so se odstranili zaradi nepravilnosti, ki so se dogajale na zboru. Nekaj članov društva je takoj po zboru iz društva izstopilo, med njimi g. Emil Cof. (To so zapiski občnega zbora.)

3. V začetku oktobra 1963 je glavni odbor ZDSPB sprejel izjavo članov argentinskega društva, iz katere sledi, da je bil tamkajšnji občni zbor nepravilen in da ga zaradi tega ne priznajo kot ne priznajo novo starešinstvo, kateremu predseduje Stane Bitenc. Izjava, s pripisom lista št. 1., je podpisana po 16 borcih v Argentini.

4. Prvi dopis novega starešinstva z dne 2. novembra 1963 je glavni odbor prejel 7. novembra. V tem dopisu starešinstvo v Argentini zahteva od glavnega odbora, da glavni odbor skliče izredni občni zbor, da se razčisti vprašanje „Vestnika“ in „Vestnika borcev“, ter ugotovi veljavnost oziroma neveljavnost prejšnjih sklepov v tej zadevi. Kot razlago navaja dopis, češ da Milan Zajec, ki je na glavnem občnem zboru imel zastopstvo za Argentino ni imel navodil, da bi glasoval o usodi „Vestnika“, zato teh sklepov ne sprejme (2). V primeru, da se izredni zbor ne skliče, da bo društvo izstopilo iz Zveze DSPB, tako končuje dopis.

5. Glavni odbor je dne 1. decembra 1963 razpravljal o zgoraj omenjenem dopisu in prišel do sledečih zaključkov: Spremembe v konzorciju in uredništvu so dokončne, ker so potrjene od vseh društev. Argentinsko društvo je o tem razpravljalo na svoji zadnji seji pred njihovim občnim zborom, dne 31. avgusta 1963, in na tej seji priznalo „Vestnik borcev“ ter spremembe v uredništvu in konzorciju. To dejstvo, da je društvo, bivše starešinstvo društva, priznalo spremembo pri glasilu, potrjuje tudi veljavnost glasovanja Milana Zajca kot zastopnika Argentine. Ta veljavnost je bila ugotovljena tudi na rednem občnem zboru argentinskega društva.

6. Dne 28. decembra se je vršil občni zbor krajevene organizacije v Clevelandu. Na tem zboru je bil potrjen „Vestnik borcev“ kot uradno glasilo borcev in sprejeto je bilo na znanje, da je ZDSPB edina lastnica društvenega glasila.

7. Dne 26. januarja je glavni odbor ZDSPB na svoji izredni seji razpravljajl nov dopis iz Argentine z dne 9. januarja 1964. V tem dopisu starešinstvo argentinskega društva sporoča, da je društvo dne 5. januarja imelo izredni občni zbor. Na tem izrednem občnem zboru je starešinstvo predložilo in doseglo izglasovanje predloga, da se sestanejo štirje zastopniki ZDSPB in štirje zastopniki društva, da uredi vprašanje glasila. V smislu tega dopisa in z željo, da se spor, ki ima svoje izvire izključno v Argentini uredi, je glavni odbor na omenjeni seji imenoval štiri zastopnike za tak sestanek, zastopnikom pa poslal pooblastila in direktive, da od „Vestnika borcev“ ki je bil od vseh včlanjenih organizacij sprejet, ne more odstopiti. Povabil pa je argentinsko društvo, da imenuje dva člana v konzorcij.

8. Dne 11. januarja 1964 se je v Torontu vršil občni zbor krajevne organizacije. Zbor je bil silno žalosten, kot kaže zapisnik; saj ni bilo na njem niti zapisnika lanskega zbora niti poročila tajnika in ostalih. Dominantno besedo na zboru je imel g. Frakelj, ki je zopet v olepšani obliki predlagal zaupnico Rantu. Tudi na tem občnem zboru se je kričalo in napadalo člane glavnega odbora. Pri glasovanju za in proti „Vestniku borcev“ je ostalo neodločeno, ker je število glasov za in proti bilo enako. Zaključite torej sami, če je občni zbor bil sklepčen.

9. Dne 21. januarja 1964 je na kanadski strani „Ameriške domovine“ izšlo poročilo o zgoraj omenjenem občnem zboru. Berite ga sami. Poročilo je napisal g. Frakelj, ki se je skril za kratice (Pete)R (Marke)Ž. V poročilu se je poročevalcu zdelo važno pristaviti, da je novoizvoljeni predsednik bil nekdaš župan na listi SLS. (Pomislite na statut organizacije borcev citiran v začetku).

10. Dne 26. februarja je dospel pismo od zastopnikov, ki so se razgovarjali z zastopniki Društva borcev. Poročilo na kratko pove, da so se na sestanku dne 16. 2. 1964 sporazumeli sledeče: a) Lastništvo „Vestnika borcev“ se deli med Društvom in Zvezo. b) Društvo ima štiri člane v konzorciju, Zveza DSPB pa šest. c) Priznava se z dopolnilom sedanji status konzorcija. d) List naj gre čimprej v tisk. Tako 16. februarja. Dva dni kasneje, ko so se zastopniki sestali da dogovor podpišejo, je eden od zastopnikov Argentine, g. Bitenc, odklonil podpis že sprejetega dogovora rekoč: „Dogovor je legalizacija „Vestnika borcev“. Argentinsko društvo ima le podrejeno vlogo.“ Predvsem pa je izjavil, da je 17. februarja dobil iz Toronta pismo od g. Cirila Prežlja v katerem mu sporoča, da se Toronto odpoveduje „Vestniku borcev“ in pridružuje „Vestniku“ (Rantovemu, op.).

Ostali trije zastopniki argentinskega Društva, to je razen Bitenca, so bili pripravljeni podpisati dogovor, vendar ga niso, ker je Bitenc izjavljajl, da je dogovor veljaven le, če ga podpišejo vsi štirje, kar pa on ne bo storil. Zaradi tega so ostali trije zastopniki društva sklenili, da bodo celo zadevo iznesli pred nov izredni občni zbor Društva borcev v Argentini. Zastopniki ZDSPB so izjavili, da sprejemajo odklonitev sporazuma na znanje, in da je g. Bitenc in skupina okoli njega odgovorna za vse posledice, ki bodo iz tega nastale.

11. Dne 29. februarja se je vršil v Clevelandu izredni občni zbor krajevne organizacije v zadevi g. Antona Oblaka, ki ni priznal sklepov zadnjega zbora in ne sej svojega odbora, pač pa delal in izjavljal, da on lahko pošilja kateri Vestnik hoče in da lahko z denarjem upravlja kakor se mu zdi potrebno, in da ga more iz odbora izključiti le občni zbor. Iz skromnih poročil, ki so na razpolago, je znano, da je bil občni zbor burka; zagovorniki Oblaka in Ranta so imeli v rokah vse polno korespondence iz Argentine, in s to privatno korespondenco so reševali organizacijske zadeve. Odbor v Clevelandu, kateremu je tako požrtvovalno načeloval g. Milan Zajec, je dobil nezaupnico in postavljen je bil nov odbor, katerega listo so gospodje zagovorniki Ranta et co. imeli že pripravljeno.

— — —

To je kratek pregled razvoja. Dodajmo le to, da so ti izvlečki točni in jih lahko vsak čas dokumentiramo z uradno pošto in zapisniki. Sodbo o celotni zadevi naredite sami. Mi bi ob zaključku radi povedali le tole: Ljudje, ki so samo razdirali, so razdrli tudi to. Ves izvor izvira iz Argentine, in najhujši pri razdiranju so bili tisti, ki do lanske jeseni sploh člani organizacije niso bili. Sploh se opaža, da imajo pri celi zadevi glavno besedo ljudje, katerih imen niti ne najdemo v članskih seznamih. To Vam sporočamo v pojasnilo in kot naše poročilo v zvezi s sklepom, da celotni glavni odbor poda ostavko.

(1) Pavle Rant je bil na 5. redni seji konzorecija dne 28. aprila in na izredni dne 3. maja razrešen dolžnosti urednika, ker je bil v stalnem sporu s konzorcijem. „Vestnik“ se je s sklepom izredne seje dne 4. avgusta spreminil v „Vestnik borcev“ in lastništvo prenešeno na ZDSPB, ker se je tedaj lastništva lastil Edo škulj, kar ni točno. ZDSPB je s svojimi prispevki vsa leta vzdrževala „Vestnik“, ni pa imela nobene besede pri njem. Vsak pošten človek bo priznal, da je levji delež za „Vestnik“ prišel od tu.

(2) Milan Zajec je bil polnomočni zastopnik argentinskega društva in je glasoval v smislu želja tedanjega odbora v Argentini.

VSEM SOBORCEM, KI SO DOBRE VOLJE . . .

Danes, ko narodi spoznavajo komunizem z odprtimi očmi, ko tiho in javno odobravajo naše stališče med vojno, — po nas spet udarja tista nesrečna, zlobna slabost, ki je vso revolucijo slabila našo moč in je v največji meri kriva naših nesreč.

Nekako pred desetimi leti je iz strahu, žalosti in razočaranja, boječe vstala misel, da bi se povezali v organizacijo, v bratsko skupnost vseh protikomunističnih borcev, ki bi ohranjala spomin na naše pomorjene brate in sestre ter po svojih močeh skrbela za naše invalide, vdove in sirote. Misel je postala dejstvo. V nekaj letih je Zveza pognala svoje poganjke po vseh kontinentih, kjer prebivajo Slovenci. Rastla je kot seme mučeniške

krvi; kot glas zasutih ust se je dvignila; zagorela je kot luč velike ideje, katere ni mogoče pogasiti. Vedno svetlejša je postajala misel na naše narodne mučence. Zveza je opravljala svoje veliko poslanstvo. Iskreno smo delali vsi, ki nismo mogli pozabiti razmesarjenih trupel svojih soborcev, ker smo mnogi na lastne oči od blizu videli, kako težko je bilo umirati. Vsak je prinesel svoj delež: nekateri z besedo, drugi z organiziranjem in spet drugi so pomagali gmotno. V nekaj letih je organizacija postala mogočen glas obsodbe, ki komunistom ni dal miru. Lahko trdimo, da so se razmere doma vsaj malo izboljšale prav zato, ker smo govorili mi.

Tedaj pa so se našli nekateri, katerim se je zazdelo, da ta najpomembnejša organizacija v emigraciji ne sme biti naša. Začeli so napadati, blatiti, obrekovati vse, ki smo v organizaciji zagovarjali iskrenost in prijateljstvo iz strelskih jarkov, bunkerjev in jurišnih pohodov. Zadnje leto je glavni odbor, ki je dosledno zavračal strankarstvo od leve in desne, postal prava tarča. Saj ste gotovo že slišali, „glavni odbor razdira organizacijo,“ da „se je zvezal s komunisti“ itd. Molčali smo, zaznamovani s „fašisti, ljotičevci, nacisti in celo komunisti“ v upanju, da bo obrekovanje prešlo, delo organizacije pa ostalo.

Tudi v tem smo se varali. Spregovorile so zvijače, ki že nekaj mesecev paralizirajo prej uspešno delo. Ponovila se je zgodba Turjaka, Grčaric in Kočevja...

Po vsem tem je glavni odbor na svoji 8. seji dne 8. marca 1964 sklenil, da v celoti odstopi.

Ob tem sramotnem dogodku kot odstopajoči predsednik poudarjam dvoje:

1. Naj se tisti, ki so po krajevnih odborih glavnemu odboru ukradli zaupanje, zavedajo, da ne služijo ne Zvezi ne naši svobodi, ampak so uničevalci vsega. Oni so s svojimi lakaji odgovorni za vso škodo in posledice, ki jih bo trpel slovenski protikomunistični tabor.

2. Prisrčno se zahvaljujem vsem soborcem, ki so v organizaciji delali ter jo ohranjali; vsem dobrotnikom, ki so tako velikodušno darovali za naše invalide, ko se jih nihče drugi ni spomnil; nazadnje pa tudi vsem tistim, katerih tudi ta zmota ne bo strla, ampak bodo skozi obrekovanje, laži in krivice v svojih srcih še ohranili odmev prisege iz okopov:

„Naša borba zato je sveta, dokler gruda ni oteta...!“

Soborci, pogum! Kadar spet pride težka ura, se bodo skrili tisti, ki zdaj „junaško“ segajo po žuljih našega dela; tedaj ne bo več borcev za osebne koristi — ostal bo le spomin na kri in na krivico, ostal bo le ideal, ki nas je družil in za katerega smo delali iskreno, brez laži in hinvstva.

V spomin na naše pomorjene vsem in vsakomur — iskren pozdrav!

Stane Pleško

Govor predsednika ZDSPB na 8. redni seji glavnega odbora ZDSPB, dne 8. marca 1964

Cenjeni odbor!

Ko začenjam to sejo, ki je verjetno zadnja v tem poslovnem letu, vas prav pristrčno pozdravljam, posebno še vse, ki ste prišli od daleč.

Hudo mi je, kot gotovo tudi vam vsem, ki že veste, kakšne okoliščnosti so nam narekovale to sejo. Samo dvakrat mi je bilo še tako: ob italijanski kapitulaciji, ko smo ostali brez vodstva in smo se kot zaznamovani obsojenci razšli; drugič ob naši vrnitvi leta 1945, ko smo spoznali izdajo; zdaj pa tretjič, ko so z zvijačami in hinavščino uspeli tisti, ki so si že nekaj let prizadevali organizacijo borcev podrediti politični stranki ali pa jo razbiti. Z nekaj prenapetosti se jim je posrečilo prvo, s tem pa so nas prisilili k odstopu. Težko je verjeti, a resnica je: leta 1945 je doma pet odstotna manjšina prišla na oblast, danes po devetnajstih letih je volja manjšine pograbila tri največje odbore Zveze in se ne pokore nobenim sklepom glavnega odbora. Vsi poznamo te ljudi: do zdaj jim naša tragedija ni bila nič mar; nič niso storili za invalide, zdaj so pa zavpili, da je njihovo početje rešitev slovenske protikomunistične emigracije. V resnici pa ni nič drugega, kot rušitev Zveze, uničenje spomina našim pomorjenim, kar je naša organizacija bila. Začetek vsega je bila knjiga Vetrinjska tragedija, naš politični greh je bil v tem, ker smo si s to knjigo upali našim politikantom povedati vsaj malo resnice, še bolj pa se boje napovedane knjige v angleščini. Zato je bilo treba narediti vse, da se to prepreči. Zaenkrat so uspeli. Da bo resnica naših tragedij odslej strankarsko pobarvana, je gotovo, gotovo pa je tudi, da ti ljudje ne bodo zmožni voditi organizacije v smislu, kot je bila zasnovana. Doslej smo jo vodili idealisti, tisti, ki smo bili žrtvovani in smo povečini vsi od blizu gledali umirati naše soborce. Vnaprej bo v rokah političnih izbrancev, ki so jih varovali naši bataljoni, hvalo za to pa pojejo politikom.

Še veste, kako nerad sem sprejel predsedstvo na zadnjem občnem zboru. Predvideval sem nerednosti in težave. Da bomo pa končali tako, pa nisem mislil. Čeravno je tako žalostno, ne priznam poraza tega odbora, ker nas je do tega koraka primorala laž in krivica. Pustimo razvoj bodočnosti, obenem pa zmolimo očenaš za naše pomorjene s prošnjo, naj Vsemogočni naši emigraciji že vendar da spoznati, da se z razdiranjem ne služi ne slovenstvu ne krščanstvu. Oče naš...

Stane Pleško

KAM PLOVEMO?

Tako se človek nehote sprašuje v premišljevanju vsega doživlja od začetka naše protikomunistične borbe pa do današnjih dni.

Ko so nas sile razmer potisnile v ta resna, grozna in usodepolna dogajanja, smo bili po večini še mladi fantje, polni energije in prežeti narodnega idealizma. Javljali smo se v prostovoljce, da rešujemo državo, ki je tako hitro prenehala obstojati. Voditelji države so izginili; ostali smo sami... Prišli so okupatorji... Metali so nas v ječe in koncentracijska taborišča, pobijali in preseljevali... Kje so bili današnji vsevedni voditelji in njih demagogi, da bi nam vsaj malo povedali, kaj storiti...? Revolucija... Kje so bili oni, da bi nam dajali navodila, ko smo ustanavljali postojanke vaških straž, ko so ljudje trepetali pod nasiljem komunizma, nacizma in fašizma...? Vetrinje! Tragedija tragedij... Kje so bili preplašeni današnji velikoustniki, da bi prestrašeno in zbegano preprosto ljudstvo vsaj malo potolažili...? Preseljevanje v taborišča... počutek varnosti in zopetni nastop njih stare taktike: **Absolutna pokorščina „avtoriteti“**. Mi vas bomo rešili, le slepo zaupajte... Preseljevanje čez morje... Vsi v eno državo — Argentino, kjer bomo zopet lahko „vladali“. Kdor ni bil za, je bil označen za „komunista“. Gonna proti študentom, ki so zapustili taborišča, da bi se izobraževali na tujih visokih šolah. Ko se je taboriščna „vladna“ gospoda šopirila v prekrojenih oblekah angleških sukenj, so nas študente oblekli v dolge in izrabljene nemške vojaške suknje, da

smo kot „vojni ujetniki“ predstavljali slovensko izobraženstvo na tujih univerzah...

Kaj hoče od nas ta „mogočna stranka“, katera je že pred 24 leti izgubila vodstvo nad slovenskim narodom? Kaj hočejo priklicati v življenje? Ali res mislijo, da bodo še kdaj vladali...? V tem prepričanju so najbrže bili rojeni in živeli; v tem prepričanju bodo tudi umrli. Narod pa bo šel naprej, — svojo pot!

Ko nas tako prostaško — po Bajlečevu napadate in rušite, vas sprašujemo: Kaj hočete od nas? Da bi nas vladali? Mi imamo tu svoje predsednike, senatorje in kongresnike! Ali nas hočete učiti demokracije, ko ste sami po svojem že stokrat dokazanem konceptu poznani kot ozkosrčni in „fijakarsko“ zaslepljeni diktatorji? Nas hočete učiti ljubezni, ko sami sejete sovraštvo in razdor, ko hočete s „puči“ in spretnimi demagogi rušiti protikomunističnim Slovincem najdražjo organizacijo — Zvezo borcev? Vas v oči bodejo zbrani tisočaki za naše invalide in vdove padlih borcev? Bi raje videli, da bi te dolarje uporabili za vaše oportunistične politične intrige, da bi vaši politični demagogi lahko s tem denarjem dražili in preganjali naše ljudi, ki imajo samo eno željo: **živeti v miru!**

Vsem političnim intrigantom in oportunističnim demagogom povemo jasno in odločno: **Zlomili nas ne boste!** Prižnavamo, da ste spretni v vaših podvigih. Saj nas že sv. pismo uči: **da so otroci teme modrejši od otrok luči...** Toda lavorik zmage vam ne obljublamo.

Ker se nismo bali in „jokali“ takrat, ko sta svinec in smodnik udar-

jala na naša ušesa ter parala naše ude in ko smo tako pogosto zrlili smrti v oči, tudi danes ne bomo trepetali pred jalovimi in napuhlimi izbruhi vaših strankarskih demagogov in njih lakajev, ki hočejo kot vodniki zaslepljati ljudstvo z „blagimi mitrovcevi“, za hrbtom in za kulisami pa sejejo razdor in sovraštvo. Tam za kulisami ne velja za njih noben zakon, noben sklep; četudi je bil javno, z absolutno večino sprejet; za

katerega so tudi sami glasovali... Zaradi tega ti demagogi delajo v ozadju, ker morajo delati v temi, da bi preprosti ljudje ne spoznali njih pravih namenov. V javnost pa pošiljajo svoje lakaje, češ, če bo kaj narobe, hoste vi umazani! Mi se bomo z nekaj frazami pred ljudstvom umili in bomo tako zopet varno in mirno molzli to vdano in ukročeno kravico: slovensko zamejsko ljudstvo. Jaka Planinšek

Novi darovi za Invalidni fond

Nabrano od 20. julija 1963, do vključno 10. januarja 1964		Jože Zakrajšek, Canada.	5.00 "
Dr. Franc Lukež MD ..	4.00 dol.	„Fantje na vasi“ Collinwood, Cleveland	10.00 "
Dr. Jože Kovačič, Denver	8.00 "	DSPB Cleveland, čisti dobiček družabnega večera	600.00 "
Prof. Edi Gobec	3.00 "	Ciril Stepec	5.00 "
Franc Slemc	0.50 "	Feliks Breznikar	5.00 "
Henrik Kremžar	5.00 "	Franc Kamin	5.00 "
N. N.	1.00 "	Marija Kamin	1.00 "
Jože Dolenc	2.00 "	Metka Bizjak	2.00 "
Tone Košir	5.00 "	Nežka Jerin	2.00 "
Tone Oblak	5.00 "	Lojze Mohar	1.50 "
Franc Rihtar	5.00 "	Karel Klezin, New Čork.	8.00 "
Tone Tomšič	5.00 "	Franc Grum	5.00 "
Franc Urankar	5.00 "	Jože Grebenc, St. Catharines	10.00 "
DSPB Toronto, čisti dobiček 1. Slovenskega Tabora	245.27 "	Skupaj USA dol. ...	993.27 "
Bogomir Glavan	2.00 "	DSPB St. Catherines Ont., Canada	
Mimi Žakelj	1.00 "	Nabirko izvedel g. Lojze Jakoš	
Vinko Vrhovnik	5.00 "		Canad. dol
Stane Hočevnar	5.00 "	Franc Petrič	5.00 dol.
Marjan šuštaršič	20.00 "	Jože Pajk	1.00 "
N. N.	2.00 "	Jože Sladič	1.00 "
Janez Petrič	3.00 "		
Franc Kastigar	2.00 "		

Tone Cvet	1.00 "	Na članek v Ameriški domovini	
Franc Flus	1.00 "	so darovali v USA dolarjih:	
Franc in Tone Mestek .	3.00 "	Fran Tominc, Cleveland	5.—
Peter Habjan	3.00 "	Ignacij Hren, Cleveland	10.—
Martin Petrič	2.00 "	Gospa Dolenc, Cleveland	5.—
Karel Lozar	2.00 "	Rose Culkar, Cleveland	3.—
Franc Kozina	10.00 "	Mary Sutz, Cleveland	5.—
Lojze Jakoš	10.00 "	Mary Romich, Cleveland	5.—
Vinko Jakob	5.00 "	Lado Lempl, Cleveland	10.—
Matevž Slak	10.00 "	France Hren, Cleveland	10.—
Lojze Plut	5.00 "	Jože Gazvoda, Cleveland	5.—
Janez Grebenc	5.00 "	Dramatsko društvo „Lilija“,	
Florjan Slak	10.00 "	Cleveland	50.—
Anton Turk	3.00 "	Alojzij Galič, Milwaukee	10.—
Edi Plut	3.00 "	Rev. Janez Šuštaršič, Minn. .	10.—
Jože Gerden	3.00 "	Agnes Bensan, Chicago	1.—
Vladko Dim	5.00 "	Likozar Jože, Cleveland	1.—
Franc Longo	5.00 "	Gregorij Fedran, California .	3.—
Martin Cesar	3.00 "	Albert Jordan, California	5.—
Franc Mikolič	2.00 "		
Franc Pintar	5.00 "	DSPB Milwaukee, Wis., člani:	
Gospa Ile	2.00 "	Rev. Klavdij Okorn	10.—
Janez Sever	5.00 "	Ivan Bambič	1.—
Jože Bajuk	5.00 "	Lojze Jaklič	2.—
Ivan Cesar	2.00 "	Marija Cofelt	5.—
Janez Cesar	2.00 "	Rudi Kotar	2.—
Franc Grebene	10.00 "	Ivo Kunovar	1.—
Jože Gerden st.	2.00 "	Jože Kunovar	1.—
Jože Petrič st.	4.00 "	Janez Levičar	1.—
Ivan Petrič	5.00 "	Janez Limoni	1.—
Milan Junc	2.00 "	Franc Mejač	10.—
Dr. Ivo Šinkovic	10.00 "	Miha Mejač	10.—
Vinko Pacek	5.00 "	Franc Menčak	1.—
Drago Paulin	5.00 "	Jakob Modic	3.—
Lojze Vesel	2.00 "	Jože Ornik	1.—
Jože Kranjc	2.00 "	Tone Prah	2.—
Jože Kramar	5.00 "	Janez Rifelj	1.—
Karel Volkovšek	1.00 "	Martin Simčič	1.—
Anton Golob	2.00 "	Obresti v banki	32.94
Tone Bartol	2.00 "	Skupaj USA dol. ...	223.94
Adam Biro	2.00 "		
Jože Biro	1.00 "	DSPB Batawa, Trenton, Ont., Ca-	
Jurij Knafelje	2.00 "	nada, člani, v kanadskih dolarjih:	
Franc Stare	2.00 "	Maks Miklavčič	5.—
Janez Gerden	2.00 "	Albin Gospodarič	5.—
Skupaj kan. dol. ...	185.00 "		

Ivan Trček	3.—
Ivo Medved	3.—
Janez Košir	2.—
Franc Škerl	2.—
Valant Balant	1.—
Dar glavne blagajne	50.—
Dr. Jakob Planinšek, Buffalo	5.—
Janez Smole, Toronto	2.—
Skupaj ...	85.—

Pregled (od 20-7-63 do 10-1-64):

V kan. dol.	268.—
Enakovrednost v USA dol.	246.27
V USA dol.	1.217.21
Skupaj...	1.463.48

NOVI DAROVI

Nabrano od 11. januarja 1964 do
vključno 25. januarja 1964 USA dol.:

DSPB Cleveland, čisti dobi- ček predpust. večera ..	301.50
DSPB, Cleveland, člani:	
Franc Postotnik	1.50
Viktor Derling	5.—
Franc Zorman	5.—
Jerin, mama	3.—
Rudolf Lukež st.	5.—
Ivan Prezel	20.—
Osredkar, družina	10.—
Rihar Lovišček	2.—
Marijan Jakopič	3.—
Nežka Jerina	2.—
Ciril Ferkulj	1.—
Franc Hočevnar	5.—
Karel Mavser	5.—
Jože Lekan	10.—
Tone Lovriša	5.—
Franc Dejak	1.—
Ciril Ferkulj	3.—
Franc Rihtar	10.—
Milan Zajc	2.—
Jože Sladič in Franc Grum ..	50.—
Franjo Stele, Cleveland ..	10.—
Maks Jerič, Cleveland	5.—

DSPB, Biwabik, Minn., člani:	
Pavel Bajda	2.—
Vladimir Sešek	1.—
Andrej Pucko	1.—
Jože Škorjanec	1.—
Janez Gruden	1.—
Anica Tushar	1.—
Janez škrbec	2.—
Miha Sodnik	1.—
Jože Dolenc	2.—
Vilko Kuntara	2.—
Janez Goričan	2.—
Metod Menart	2.—
Franc Medved	5.—
Franc Vidmar	5.—
Franc Krulc	5.—
Andrej Perčič	5.—
Skupaj ...	503.—

DSPB Toronto, člani, kanad. dol.:

Franc Kokalj	6.40
Otmar Mavser	6.50
Karel Kromar	4.—
Lojze Babič	4.—
Janez Kušar	4.—
Franc Hočevnar	5.—
Franc Mate	2.—
Franc Godec	1.50
Ignac Meglič	1.50
Jože Cerar, Hamilton	2.50
DSPB Toronto, od pijače	13.50
Skupaj kan. dol. ...	51.—
Enakovrednost v USA dol. ...	47.—

**DAROVI V INVALIDNI FOND
ZDSPB**

(nabrano do 9. marca 1964)

	v USA dol.
Janko šiferer	1.82
Viktor Dolšek	9.10
Meta Rak	10.—
Obresti v banki	0.04
N. N.	40.—
N. N.	1.—

N. N.	8.—	Slovenija, osemindvajsetim	1550.—
Dar zgod. odseka ZDSPB ...	100.—	U. S. A., dvema	250.—
Skupaj ...	169.96	Skupaj 42 osebam USA dol.	3.010.—

DSPB Toronto, člani v kan. dol.:	
Dr. Porovne	10.—
N. N.	20.—
N. N.	2.50
T. Ferkulj	10.—
S. Čermelj	5.—
I. Bajda	5.—
Dr. S. Pregelj	10.—
L. Kolman	2.—
F. Kramar	5.—
Gabrijela Lovše	1.—
Jože Kastelic	20.—
Skupaj kan. dolarjev ..	90.50
Enakovrednost USA dol. ...	81.06

Glavni odbor ZDSPB je razposlal od 1. septembra 1963 pa do 9. marca 1964 podpore invalidom, bolnikom in vdovam padlih protikomunističnih borcev v naslednje države:

Božična pošiljka 1963

Avstrija, sedmim	145.—
Švica, dvema	40.—
Belgija, enemu	20.—
U. S. A., enemu	40.—
Nemčija, enemu	35.—
Slovenija, dvajsetim	260.—
Argentina, desetim	250.—
Skupaj 42 osebam USA dol.	790.—

Velikonočna pošiljka 1964

Avstrija, sedmim	720.—
Belgija, enemu	100.—
Švica, dvema	200.—
Argentina, enemu	150.—
Nemčija, enemu	40.—

Za sv. maše za vse padle in pomorjene, USA dol. 50.—

Pregled (v USA dolarjih)

Ostanek prejšnjega poslovnega leta	1.664.34
Dohodki sedanjega poslovnega leta	2.264.57
Skupno dohodkov od 1. 9. 1965 do 9. marca 1964 .	3.928.91

Božična pošiljka	790.—
Velikonočna pošiljka	3.010.—
Za sv. maše	50.—
Stroški poslovanja, čeki, znamke, papir	77.87
Skupno izdatkov od 1. 9. 1963 do 9. 3. 1964	3.927.87

Stanje Invalidnega fonda ZDSPB z dne 9. marca 1964 je 1.04

Denar je naložen v Central National Bank of Cleveland, št. hranilne knjižice 36-11345, na ime Zveza slovenskih protikomunističnih borcev.

V imenu podpirancev se najlepše zahvaljujemo vsem darovalcem širom Amerike in Kanade v Invalidni fond ZDSPB, iz katerega so v 7 letih prejeli naši invalidi, bolniki in vdove skoraj 16.000 dolarjev.

Cleveland, 9. marca 1964.

Za glavni odbor ZDSPB
Branko Pogačnik
socialni referent

